TAITEEN

Keski-Suomen alueellinen kokoelmaohjelma

TIIVISTELMÄ

TAITEEN
Keski-Suomen alueellinen kokoelmaohjelma

toim. Jaana Oikari

Keski-Suomen alueellisen taidekokoelmapolitiikan työryhmä:

Marjo Ahola, Äänekosken taidemuseo
Marja-Liisa Hyvönen, Jyväskylän yliopiston tiedemuseo
Kari Kotilainen, Saarijärven museo
Teija Lammi, Keuruun museo
Virpi Mäkinen, Keski-Suomen museo
Jaana Oikari, Jyväskylän taidemuseo
Ritva Pulkkinen, Keuruun museo
Sirpa Suhonen, Keski-Suomen museo
Pirjo Vuorinen, Jyväskylän yliopiston tiedemuseo
Merja Ylioja, Saarijärven museo

Painoasun suunnittelu ja julkaisun taitto: Pekka Hassinen
Kansi: Pekka Hassinen
Kannen kuva: Pekka Hassinen (Kuvassa kiilakehys Ernst Mether-Borgströmin maalauksesta, joka kuuluu Jyväskylän yliopiston taidekokoelmaan.)

Julkaisija: Jyväskylän taidemuseo
Jyväskylä 2018

ESIPUHE

Keski-Suomen maakunnan museoiden yhteisesti laatima taidekokoelmapoliittinen ohjelma on ensimmäinen maakunnallinen selvitys Suomessa. Tämä nyt laadittu kokoelmaohjelma on syntynyt nimenomaan maakunnan kaikkien taidekokoelmia hallinnoivien museoiden yhteistyönä. Mukana ovat olleet Jyväskylän taidemuseo, Jyväskylän yliopiston museo, Keski-Suomen museo, Keuruun museo, Saarijärven museo ja Äänekosken taide-museo.

Toki aikaisemminkin on maakunnan taidekokoelmia kartoitettu – aluetaidemuseona toiminut Alvar Aalto -museo laati ensimmäisen rekisterin maakunnan kuntien taidekokoelmien teoksista jo vuosina 1981–1982. Tuolloin aluetaidemuseoiden yhtenä tehtävänä oli alueen taidekokoelmien luetteloiminen ja maakunnallisten kuvataiteen keskusrekisterien luominen. Tavoitteena oli myös taidemuseoissa ja muissa kokoelmissa olevien teosten hyödyntäminen muun muassa tutkimustyössä.

Kokoelmapoliittinen ohjelma on laadittu yhtenäistämään kokoelmatyötä ja palvelemaan museoiden yhteisesti sovittuja tavoitteita, mutta huomioimaan myös kunkin museon paikalliset kokoelmat ja toimintatavat. Koottu tieto maakunnan museoiden kokoelmista, tallennustyöstä ja kokoelmien hyödyntämisestä kertoo kuvataiteen vahvasta asemasta ja merkittävyydestä maakunnassamme sekä keskisuomalaisen taiteen merkityksestä valta-kunnallisesti. Selvitys antaa kokonaiskuvan maakunnallisesti tallennetusta tai-

depääomasta ja nostaa esille monia erityspiirteitä ja valtakunnallisestikin merkittäviä teoskokonaisuuksia. Ohjelman yhteydessä tehty selvitystyö tuo esille eri museoiden taidekokoelmien vahvuudet ja ongelmakohdat ja sinällään antaa välineen tulevalle tallennustyölle sekä entistä perusteellisempaan priorisointiin ja museoiden väliseen työnjakoon. Kokoelmaohjelma tarjoaa myös välineen taidemuseoiden oman kokoelmatehtävänsä ja -alueensa sekä museoidemme maakunnallisen sekä valtakunnallisen tallennusvastuun entistä laadukkaampaan toteutukseen. Selvitys korostaa asiantuntijaorganisaatioiden ohjauksen tarpeellisuutta onnistuneessa eri tahojen kokoelmatyössä, taiteen hankinnassa, käytössä ja säilytyksessä. Työ nostaa esille kokoelmatyön uudet haasteet ja ongelmat taiteen eri teosmuotojen sekä yhä kasvavan ja kansainvälistyvän tekijäjoukon kentässä.

Yhteisen kokoelmapolitiikan julkistamisella ja siihen sisältyvillä julkisilla tiedostoilla museot haluavat vastata myös yhä laajenevaan avoimuuden ja saavutettavuuden haasteeseen. Museoiden avoimella kokoelmatyöllä edistetään myös maakunnan taiteilijoiden tunnettuutta ja asemaa valtakunnallisesti. Kokoelmaohjelma haastaa myös taidemuseoita ylläpitävät tahot, maakunnan kunnat, muut taidetoimijat ja yksityiset taiteen kerääjät täydentämään sekä osallistumaan kattavan ja laadukkaan keskisuomalaisen taidekokoelman luomiseen ja tallentamiseen. Merkittävän maakunnallisen taidekokoelman luominen, ajan tasalla pitäminen sekä erityisesti sen tehokas hyödyntäminen edellyttää myös yhteistä näkemystä työn tarpeellisuudesta ja riittävien resurssien varaamista tehtävän hoitoon.

Kari Kotilainen
Saarijärven museon johtaja

SISÄLLYS

1 JOHDANTO 11

2 KOKOELMATEHTÄVÄ 13

2.1. Keski-Suomen alueen museoiden kokoelmatehtävä 13

2.2. Kokoelmatehtävän määritteet 14

2.3. Keskisuomalaisten museoiden taidekokoelmat 14

2.4. Kokoelmatehtävän näkökulmat ja arvot 17

2.5. Keski-Suomen museoiden taidekokoelmahallinnan resurssit 18

2.6. Taidekokoelman merkittävyys ja vaikuttavuus 20

3 TALLENNUS JA KARTUNTA 21

3.1. Tallennusalueet ja tallennuksen painopisteett 21

3.2. Taideteosten tekniikka ja materiaali 22

3.3. Tallennuskriteerit ja teosten arvottaminen 22

3.4. Tallennussuunnitelma 23

3.5. Tallennustavat 24

3.6. Kartuntamäärät ja seuranta 24

3.7. Muistiorganisaatioiden ja museoiden tallennustyönjako 24

4 KOKOELMIEN HALLINTA 25

4.1. Kokoelmien jaottelu 25

4.2. Arvoluokitus 25

4.3. Kokoelmiin liittäminen 28

4.4. Hankintapäätös, lahjoitussopimus, ja -ehdoti 31

4.5. Diariointi, nimeäminen ja numerointi 31

4.6. Luettelointi 32

4.7. Kokoelmahallintajärjestelmä 35

5 KOKOELMIEN HOITO 37

5.1. Kokoelmien kunnon arviointi ja dokumentointi sekä konservointisuunnitelmat 37

5.2. Konservointi ja ennaltaehkäisevä konservointi 38

5.3. Kokoelmateosten säilytys 38

5.4. Digitaalinen pitkäaikaissäilytys 40

5.5. Turvallisuus 41

5.6. Kokoelmien vakuuttaminen 42

6 KOKOELMIEN SAAVUTETTAVUUS JA KÄYTTÖ 43

6.1. Kokoelmien käyttäjät 43

6.2. Käyttötavat 45

6.3. Kokoelmiin liittyvät palvelut 50

6.4. Kokoelmien käytön rajoitukset 50

6.5. Lainaus- ja tallentamisperiaatteet sekä ehdot 50

LIITTEET 53

Liite 1: Terminologia 53

Liite 2. Lainsäädäntö kokoelmatehtävän määritteenä 61

Liite 3. Keskisuomalaisten museoiden taidekokoelmatt 63

Liite 4. Museokohtaiset kuvaukset museoiden kokoelmatyöresursseista 67

Liite 5. Museokohtaiset säilytystilat olosuhteineen 69

1 JOHDANTO

Keski-Suomen alueellinen taidekokoelmapolitiikka eli suunnitelma ja ohjeistus kokoelmien kartuttamiseksi on asiakirja alueen museoiden taidekokoelmien kokoelmapoliittisista tavoitteista, linjauksista ja periaatteista sekä näiden toteuttamiseen käytetyistä toimintatavoista ja menetelmistä.

Alueellinen kokoelmapolitiikka auttaa hahmottamaan ja maakunnallisten museoiden taidekokoelmia ja niihin liittyvää työtä. Yhtenäiset toimintamallit ja ohjeet myös osaltaan valmistavat ja helpottavat maakunnan aineiston saattamista osaksi valtakunnallista yhteistä museoiden taidekokoelmatietokantaa.

Ohjelma selventää myös museoiden työntekijöille kokoelmatyön prosesseja ja toimintaperiaatteita sekä yhtenäistää kokoelmien hallintaan ja hoitoon liittyviä käytäntöjä. Perehtymällä kokoelmapolitiikkaan kunnan viranhaltijat ja luottamushenkilöt tutustuvat museoiden yhteisiin kokoelmaperiaatteisiin ja tavoitteisiin.

Keski-Suomen alueellinen taidekokoelmaohjelma valmistui vuonna 2018 alueella taidekokoelmia hallinnoivien museoiden yhteistyönä. Kokoelmapolitiikka on kirjoitettu Jyväskylän taidemuseon, Jyväskylän yliopiston museon, Keski-Suomen museon, Keuruun museon, Saarijärven museon ja Äänekosken taidemuseon yhteistyönä.

Keski-Suomen alueellinen taidekokoelmapolitiikka on toimitettu kahtena eri versiona. Laajempi versio liitteineen palvelee kokoelmakäsikirjana museoiden sisäistä käyttöä. Taidekokoelmapolitiikka päivitetään tarpeen vaatiessa. Tarkistamisesta ja päivittämisestä vastaavat alueen museoiden taidekokoelmista vastaavat henkilöt. Kokoelmatoiminnan vuosittaisia tavoitteita käsitellään toimintasuunnitelmien yhteydessä, jolloin myös linjataan kokoelmatoiminnan resurssit.

2 KOKOELMATEHTÄVÄ

Keskisuomalaiset museot taidekokoelmineen ovat osana maakunnan muita palveluja luomassa ja vahvistamassa alueen arjen kulttuurisuutta edistämällä taiteen tuntemusta, tutkimista ja taidekasvatusta.

Museoiden taidekokoelmilla on merkitystä taustayhteisönsä henkisen hyvinvoinnin lisääjinä ja ylläpitäjinä. Museotoiminta voi omalta osaltaan antaa ihmisille mahdollisuuden arkielämässään kokea ja tehdä elämänsä merkitykselliseksi ja mielekkääksi.

2.1. Keski-Suomen alueen museoiden kokoelmatehtävä

Keskisuomalaisten museoiden kokoelmatehtävänä on kartuttaa, säilyttää, hoitaa ja tutkia omistamiaan sekä haltuunsa ja hoidettaviksi saamiaan taidekokoelmia annettujen resurssien mahdollistamalla tavalla. Museot pyrkivät kartuttamaan taidekokoelmiaan kokoelmapolitiikan mukaisella tavalla, säilyttämään taideteoksia – niiden fyysisen elinkaaren ja materiaaliset rajoitteet huomioiden – muuttumattomina, tutkimaan taideteoksen ja siihen liittyvien mitä ja kontekstitietojen avulla teoksen ja kokoelmien merkitystä esittäen erilaisia tulkintoja. Vaikka teokset itsessään säilyvät muuttumattomana, nii-

hin kohdistuvat merkitykset ja arvot muuttuvat ja saavat uusia sisältöjä ja tulkintoja ajan kuluessa.

Kokoelmatehtävän toteutumisen ja kokoelmatoiminnan vaikuttavuuden arvioimisessa käytetään laadullisia ja määrällisiä mittareita. Arviointi mahdollistaa kokoelmahallinnan kehittämisen.

2.2. Kokoelmatehtävän määritteet

Kokoelmatehtävää määrittävät ja säätelevät ennen kaikkea museolainsäädäntö, erilaiset kansalliset, kansainväliset ja kahdenväliset sopimukset, museotyöhön liittyvät eettiset säännöt, museoiden omat säännöt, toiminta-ajatukset ja strategiat sekä muistiorganisaatioiden välinen työnjako. Lisäksi kokoelmatehtävän linjaamiseen vaikuttavat museon kokoelmien synnyn, tallennuksen, hallinnan, hoidon ja käytön historia sekä kokoelmien rakenne. (Liite 2. Keskisuomalaisia museoita koskeva lainsäädäntö).

2.3. Keskisuomalaisten museoiden taidekokoelmat

Jyväskylän taidemuseon hallinnoimaa Jyväskylän kaupungin taidekokoelmaa on kartutettu pääasiassa kaupungin taidehankinnoin, jotka ovat perustuneet taidealan ammattilaisista koostuneiden asiantuntijoiden hankintapäätöksiin jo vuodesta 1961. Kokoelmaan kuuluu pienempiä lahjoituskokoelmia, mutta kokoelman runkona ovat kaupungin taidehankinnat. Taidekokoelmiin on pyritty kokoamaan keskisuomalaista nykytaidetta, ja kokoelmassa näkyy vahvana myös kotimainen ja kansainvälinen taidegrafiikka.

Jyväskylän taidemuseolle deponoidun eli tallennetun Suomen Taidegraafikot ry: n kokoelman tarkoituksena on dokumentoida suomalaista taidegrafiikkaa mahdollisimman monipuolisesti. Kokoelma karttuu suomalaisten taidegraafikoiden lahjoituksista. Kokoelma on perustettu 1941, joten siinä on kattavasti suomalaista taidegrafiikkaa pitkältä ajalta.

Jyväskylän yliopiston tiedemuseon taidekokoelmat ovat karttuneet Jyväskylän seminaarin syntyvuodesta 1863 saakka. Kokoelmassa näkyy yliopiston eri vaiheet kuten seminaarin aikaisen lehtori Yrjö Blomstedtin piirustuksen opetusta varten hankittu piirustusmallikokoelma sekä Taidetta koului-

Taidemaalari Urho Lehtinen ateljeessaan Pälvelässä 18.9.1948. Lehtinen oli pitkäikäinen ja tuottelias taiteilija, jonka teoksia on runsaasti alueen museoiden taidekokoelmissa sekä yksityisomistuksessa. Teosten teemoina ovat maisemat, muotokuvat ja perhepiirin henkilösommitelmat. Kuva: Keski-Suomen museo. Kauko Kippo.

hin -yhdistyksen tuottamia taideteosten kopioita ja kansallisten vaikuttajien kipsirintakuvia, mutta myös korkeakoulun aikaan miesopiskelijoiden asuntolalle lahjoitetut keskisuomalaisten taiteilijoiden teokset. Teoskokonaisuuteen kuuluu ammattitaiteilijoiden teosten lisäksi myös oppilastöitä, mikä kuvastaa tämän kokoelman erityislaatua oppilaitoksen toimintaan kytkeytyvänä kokoelmana. Nykyisin Jyväskylän yliopiston taidekokoelmaan hankitaan pääasias-

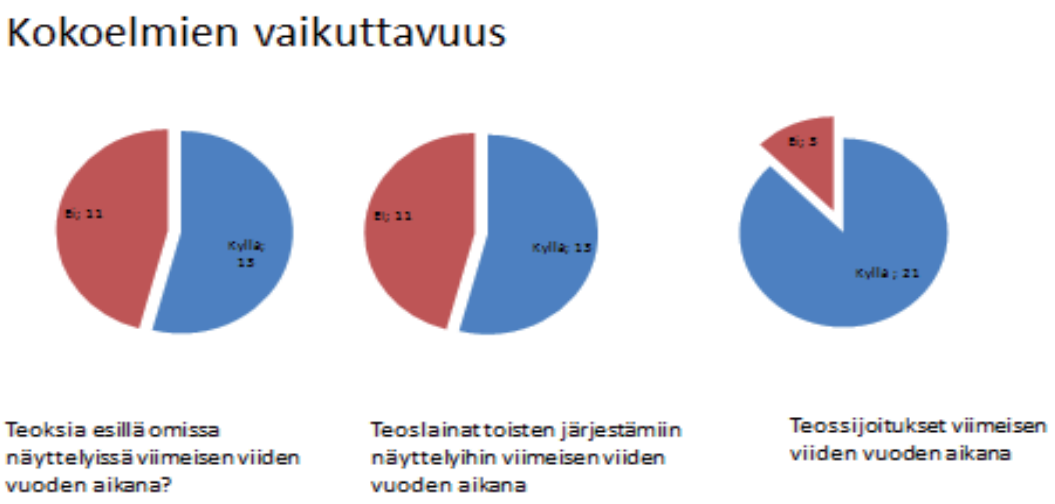

Taidekokoelman vaikuttavuutta voidaan mitata kokoelman käytön mittareilla. Hieman yli puolet kokoelman teoksista on ollut esillä museon omissa näyttelyissä ja sama määrä teoksia on lainattu muiden järjestämiin näyttelyihin viimeisen viiden vuoden aikana. Museot ovat myös sijoittaneet kokoelmateoksiaan muihin kuin omiin tiloihinsa huomattavan ahkerasti viimeisen viiden vuoden aikana.

sa keskisuomalaista ja suomalaista nykytaidetta. Kokoelmaan kuuluu maalauksia, veistoksia, grafiikkaa, piirustuksia, valokuvia ja tekstiiliteoksia. Lisäksi kokoelmassa on mitaleita, rahoja ja exlibriksiä.

Keski-Suomen museossa on huomattava ja edustava vanhemman keskisuomalaisen taiteen kokoelma. Museoon kerätään edelleen 1960-lukua vanhempaa keskisuomalaista taidetta, jolla katsotaan olevan paikallis- ja kulttuurihistoriallista merkitystä. Kokoelma karttuu vuosittain muutamalla teoksella etupäässä lahjoituksina ja ostoina. Taidekokoelmien lisäksi kokoelmiin kuuluu huomattava määrä muutamien taiteilijoiden, esimerkiksi Alvar Cawénin, Urho Lehtisen, Jonas Heiskan sekä Vappu Heiskan irtaimistoa ja taiteilijoiden henkilökohtaisia esineitä. Keski-Suomen museon mitalikokoelmat ovat osa taidekokoelmaa.

Keuruun museon hallinnoimat Keuruun kaupungin taidekokoelma ja Keuruun taidemuseon taidekokoelma kuvastavat keuruulaista kuvataiteen kulttuuriperintöä ja ovat siten yhteisönsä näköiset. Kokoelmat koostuvat

Keuruulla vuosikymmenien varrella työskennelleiden ammattitaiteilijoiden teoksista ja ne ovat aihepiireiltään keuruulaisia maisemia, rakennuksia ja henkilöitä. Taidekokoelmat karttuvat nykytaiteilijoiden teoksilla Santun talon taiteilijaresidenssitoiminnan avulla.

Saarijärven museo hallinnoi Saarijärven kaupungin taidekokoelmaa, Beda, Katri ja Aune Heralan Säätiön taidekokoelmaa sekä Saarijärven Mannilan Taidesäätiön taidekokoelmaa Taidekokoelmat muodostavat yhdessä kokonaisuuden paikallisesta taiteesta ja sen taiteilijoiden tuotannosta. Kokoelmaan sisältyy myös paikallisten taiteen harrastajien teoksia sekä nykykansantaidetta eli ITE-taidetta edustavia teoksia.

Äänekosken taidemuseon hoitamia kokoelmia ovat Äänekosken taidemuseon kokoelma, Äänekosken kaupungin taidekokoelma, Suolahden kaupungin taidekokoelma ja Toivo Parantaisen taidemuseosäätiön kokoelma. Kokoelmissa näkyy suomalaisen taidegrafiikan 120-vuotinen "historiikki" 1880-luvulta 2000-luvulle. Kokoelmiin kuuluvat myös yksittäisten taiteilijoiden kuten esimerkiksi grafiikan uranuurtaja Simo Hannulan laaja tuotanto 1950-luvulta 1990-luvulle.

(Liite 3. Luettelo keskisuomalaisten museoiden taidekokoelmista)

2.4. Kokoelmatehtävän näkökulmat ja arvot

Kokoelmatehtävän toteutusta ja kehittämistä ohjaavien arvojen määrittelemisellä voidaan asettaa kokoelmatehtävälle laadullisia tavoitteita ja selkiyttää tehtävän ydintavoitetta: mitä, kenelle, miksi ja miten. Arvot ja näkökulmat voivat olla sekä museoalalla yleisesti hyväksyttyjä ja tunnistettuja että erityisesti Keski-Suomen alueen taidekokoelmille leimallisia ja tärkeitä.

Alueen museot tallentavat, tutkivat ja esittelevät omalta osaltaan keskisuomalaista kulttuuria, jonka osa museoiden hallinnoimat taidekokoelmat ovat. Kokoelmahallinnan tehtävänä on varmistaa, että Keski-Suomessa esiintyvä kuvataide tallentuu museokokoelmiin kaikessa moniarvoisuudessaan ja monikulttuurisuudessaan. Tutkimuksen myötä kokoelmien merkitys ja konteksti kasvaa, muuttuu ja saa uusia näkökulmia.

Museotoiminnassa otetaan huomioon kestävä kehitys panostamalla ennaltaehkäiseviin toimenpiteisiin esimerkiksi. seuraamalla kokoelmien kuntoa, kartuttamalla kokoelmia harkiten sekä tekemällä hyvin perusteltuja poistoja. Kestävän kehityksen mukaista on myös kehittää, hoitaa, käyttää ja hyödyntää museoiden taidekokoelmia mahdollisimman monipuolisesti ja tehokkaasti. Kokoelmien digitointi lisää kokoelmien käytettävyyttä ja saavutettavuutta maantieteellisistä etäisyyksistä riippumatta. Keski-Suomen alueen museot tekevät alueellista ja valtakunnallista yhteistyötä.

Taidekokoelmien keruu, hallinta, hoito, säilytys ja kokoelmien keskeiset käyttömuodot, kuten näyttelyt ja julkaisut, edellyttävät kokoelmiin liittyvää tutkimusta. Kokoelmien tutkimus on aineistolähtöistä sekä ilmiöitä ja merkityksiä kuvaavaa. Keskeinen osa tutkimustoimintaa on luettelointiprosessiin liittyvä taideteosten dokumentointi, jota voisi kutsua myös kokoelmiin kohdistuvan tutkimuksen esivaiheeksi. Henkilökunnan asiantuntijuuden kehittäminen ja tutkimusyhteistyö muiden toimijoiden kanssa on taidekokoelmien tutkimuksen kannalta tärkeää.

Yhteinen kulttuuriperintö ja siihen liittyvien palveluiden tulisi olla avoimia ja mahdollisimman helposti saavutettavia. Vuorovaikutus yhteisön kanssa ja yhteisen kulttuuriperinnön vaaliminen ovat tärkeä osa museon kasvatuksellista tehtävää. Se merkitsee museon käyttäjille tarjottuja mahdollisuuksia osallistua museon tallennus-, tutkimus-, tiedontuottamis-, hoito- ja säilytystyöhön. Näin voidaan kehittää uusia kokoelmapalvelukonsepteja, jotka korostavat kulttuuriperinnön yhteisyyttä ja kaikkien vastuuta sekä oikeutta kulttuuriperinnön määrittelyyn ja hoitoon.

2.5. Keski-Suomen museoiden taidekokoelmahallinnan resurssit

Keski-Suomessa toimii kuusi ammatillisesti hoidettua museota, joiden hallinnassa on taidekokoelmia. Museossa taidekokoelmista vastaa pääsääntöisesti kokoelma-amanuenssi muiden kokoelmien ohessa, mutta vastuuta päätöksistä jakaa usein museonjohtaja. Taidekokoelman konservointi ja muut kokoelmaan liittyvät käytännön työt kuten teoskuvaus, teosten kuljetus ja usein myös teoksiin liittyvä tutkimustyö hankitaan ostopalveluna. Kokoelmatyöhön osallistuvat myös hankekohtaisesti määräaikaiset projektityöntekijät ja korkeakouluharjoittelijat. Kokoelma-amanuenssi vastaa myös museon kokoelmanäyttelyistä. (Liite 4. Museokohtaiset kuvaukset museoiden kokoelmatyöresursseista)

Yhä uusia materiaaleja ja teosmuotoja käsittävien kokoelmateosten säilytys, huolto, esille laitto sekä konservointi vaatii asiantuntemusta sekä teosten tekijöiden ohjeiden kirjaamista. Harald Karsten kertomassa Saarijärven veistospuistoon sijoitetun Markkinapallot-teoksensa hoito-ohjeita vuonna 2014. Kuva: Saarijärven museo, Eila Peura.

2.6. Taidekokoelman merkittävyys ja vaikuttavuus

Taidekokoelman merkittävyys rakentuu siitä, kuinka kattavan kokonaisuuden paikka-kunnan taiteesta, sen merkityksestä ja taiteilijoiden tuotannosta se muodostaa. Taide-kokoelman tarkoituksena on dokumentoida alueensa taidetta mahdollisimman monipuo-lisesti. Taidekokoelmien tulisi edustaa keskisuomalaisen kuvataiteen kulttuuriperintöä ja olla yhteisönsä näköiset. Kokoelmaohjelmassa luodaan tavoitteet kokoelmien tunnet-tuuden ja vaikuttavuuden parantamiseksi tutkimuksen ja yleisöön suuntautuvan toimin-nan kautta, siksi ohjelman linjaukset ovat tärkeitä työkaluja kokoelmien merkittävyyden kannalta.

3 TALLENNUS JA KARTUNTA

3.1. Tallennusalueet ja tallennuksen painopisteet

Museon tallennusalue voidaan määritellä maantieteellisestä tai ajallisesta näkökulmasta. Keski-Suomen alueen museoiden keskeisimpänä tallennusalueena on museoiden sijaintipaikkakunta sekä sitä ympäröivät kunnat. Keski-Suomen alueen ammatillisesti hoidettujen museoiden kesken on sovittu tallennusvastuualueet: Jyväskylän taidemuseon osalta Jyväskylä sekä 2009 lähtien Jyväskylän maalaiskunta ja Korpilahti. Keuruun museon osalta tallennusalueena on oma kunta. Saarijärven museon tallennusvastuulla on Saarijärven kunnan alue seutukuntineen, erityisesti ns. Vanhan Saarijärven alue. Äänekosken taidemuseon tallennusvastuualue on Äänekoski, johon kuntafuusioiden yhteydessä on liitetty Konginkangas (1993) sekä Sumiainen ja Suolahti (2007). Lisäksi aluetaidemuseona Jyväskylän taidemuseo vastaa taiteen tallennuksesta alueella, johon muut alueen museot eivät yllä.

Tallennuksen kohteina ovat alueella elävät taiteilijat, mutta myös alueelta lähtöisin olevat taiteilijat. Myös paikallisten taideopiskelijoiden uraa seurataan mahdollisuuksien mukaan. Alueen museot tekevät yhteistyötä paikallisten taiteilijaseurojen, kansalaisopistojen ja kuvataidekoulujen kanssa. Paikallisista taidenäyttelyistä pyritään hankkimaan teoksia ja alaan liittyvät

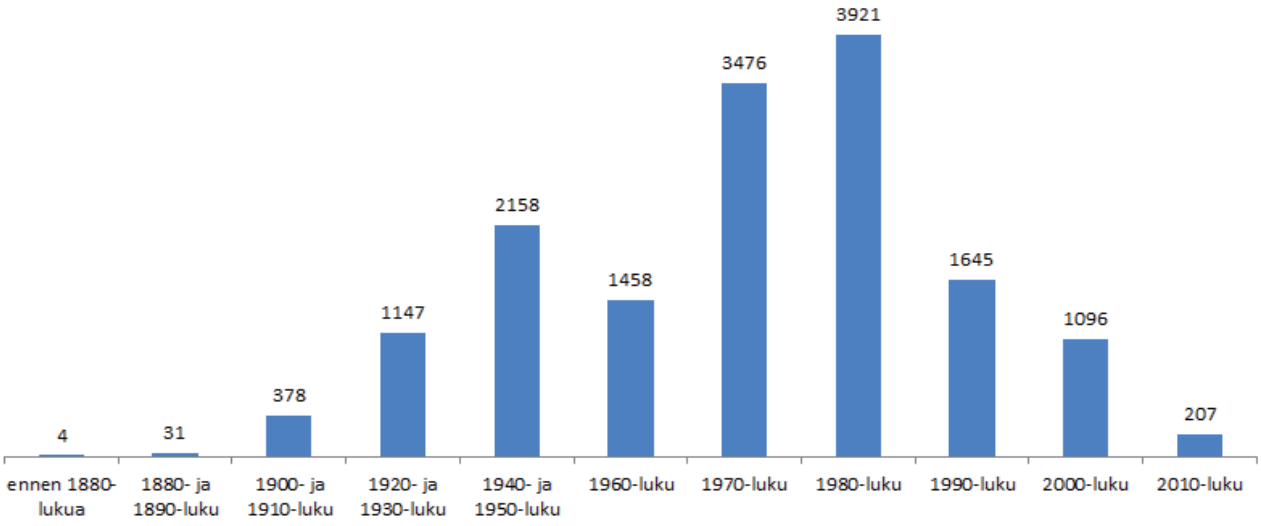

Keski-Suomen alueen ammatillisesti hoidettujen taidekokoelmien teosten jakautuminen valmistusajankohdan mukaan

luennot ja kurssit lisäävät tietoa alueen taiteesta. Ajallisen näkökulman mukaan alueen museoiden tallennuksen painopisteenä on erityisesti nykytaide. Eniten teoksia alueen museoiden taidekokoelmissa on 1970 ja 1980 luvulta.

3.2. Taideteosten tekniikka ja materiaali

Taiteen pääluokista taidekokoelmien teoksista eniten on grafiikkaa. Sen sijaan ympäristötaide puuttuu kokonaan. Mediataiteen ja installaatioiden määrä on hyvin pieni. Alueen kaikki museot sijoittavat kokoelmateoksiaan julkisiin tiloihin, kuten kaupungin eri yksiköihin. Sijoitustoiminta aiheuttaa usein sen, että pyritään hankkimaan helposti sijoitettavaa taidetta, jota mediataide tai installaatiot harvoin ovat. Taidegrafiikka on helposti sijoitettavana perinteisesti vallannut julkiset tilat.

3.3. Tallennuskriteerit ja teosten arvottaminen

Museoiden taidekokoelmiin liitettävät teokset arvioidaan museoarvon määrittämiseksi sovituilla kriteereillä. Museoarvon määrittelyyn käytettäviä kriteerejä ovat taideteoksen sopivuus museon kokoelmaprofiiliin, teoksen

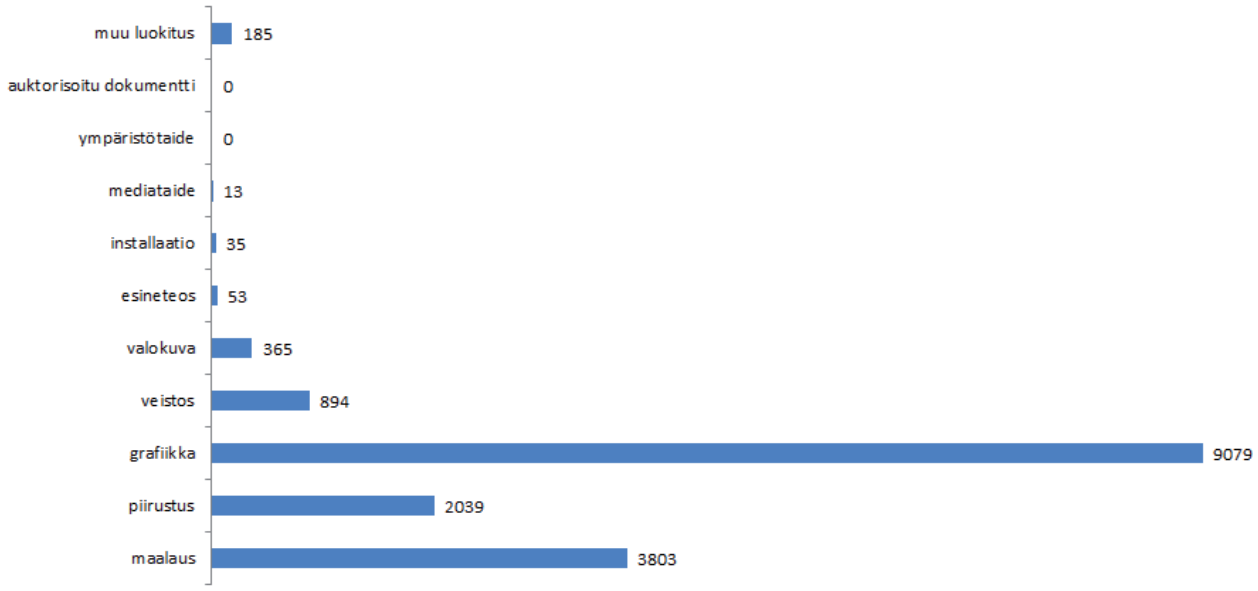

Keski-Suomen alueen ammatillisesti hoidettujen taidekokoelmien teosten jakautuminen taiteen pääluokkiin

edustavuus, autenttisuus, kunto, teoksen historiallinen ja kulttuurinen merkitys, yhteisöllinen merkitys, elämyksellinen ja kokemuksellinen merkitys sekä taideteoksen hyödynnettävyys. Museoarvo perustuu siihen, miten hyvin taideteos välittää museointiprosessissa valittuja merkityksiä. Näistä arvoista muodostuu kokonaisuutena taideteoksen korkea arvo. Museonarvon kriteerit pätevät myös maakunnan alueen museoiden arkistoaineiston tallennukseen. Tallennuspäätökset perustuvat asetettujen kriteerien täyttymiseen.

3.4. Tallennussuunnitelma

Tallennustoiminnan tueksi tuotetaan joka vuosi tallennussuunnitelma, josta käy yksityiskohtaisemmin ja konkreettisemmin ilmi, mitä taideteoksia kokoelmiin jatkossa tulisi tallentaa. Tallennussuunnitelmaa varten arvioidaan nykyiset kokoelmat ja suunnitelmassa esitetään kokoelmien täydennystarpeet. Tallennussuunnitelman tekeminen edesauttaa tallennusalueen ja tallennuksen painopisteiden laadukasta toteutumista.

3.5. Tallennustavat

Keski-Suomen alueen museot toteuttavat tallennustehtävää hankkimalla tai vastaanottamalla lahjoituksina tallennuskriteerit täyttäviä taideteoksia ja arkistoaineistoa. Nykydokumentointi eli nykyajan ilmiöiden, tietojen ja objektien dokumentointi ja tallennus on tuonut museon arkistokokoelmiin aineistoa laajemman ilmiön todistuskappaleena.

3.6. Kartuntamäärät ja seuranta

Keski-Suomen alueen museoiden hallinnoimia taidekokoelmia kartutetaan jatkuvasti tallennussuunnitelman pohjalta. Kartunnalla ei ole määrällisiä, vaan ainoastaan laadullisia tavoitteita. Uusien hankintojen ja lahjoitusten tulee täydentää tai laajentaa olemassa olevia kokoelmia kokoelmapoliittisten tavoitteiden, tallennussuunnitelman ja museoiden välisen tallennustyönjaon mukaisesti sekä museoarvokriteerit täyttäen. Kartuntaa seurataan sekä määrällisesti että laadullisesti kirjaamalla tieto seurannasta diaarioon sekä vuosikertomukseen.

3.7. Muistiorganisaatioiden ja museoiden tallennustyönjako

Keskisuomalaiset museot hoitavat tallennustehtäväänsä yhteistyössä erityisesti muiden keskisuomalaista taidetta ja siihen liittyvää muuta aineistoa tallentavien ammatillisten muistiorganisaatioiden kanssa. Yhteistyöllä pyritään välttämään sekä päällekkäistä että puutteellista tallentamista.

Alueen museot ovat mukana valtakunnallisessa TAKO yhteistyössä, Keuruun museota lukuun ottamatta. TAKO on ammatillisten museoiden tallennus- ja kokoelmayhteistyöverkosto. TAKO:ssa on seitsemän temaattista yhteistyöryhmää eli poolia, joista Jyväskylän taidemuseo ja Jyväskylän yliopiston tiedemuseo kuuluvat pooliin 6 Taide, oppi ja kokemus. Keski-Suomen museo tallentaa Jonas, Maikki ja Vappu Heiskan taiteilijakotiin ja heidän tuotantoonsa liittyvää aineistoa sekä kuvataiteilija Urho Lehtisen tuotantoa osana pooli 7:n toimintaa. Saarijärven museon valtakunnalliseksi tallennusvastuuksi TAKO-yhteistyössä on määritelty poolista 6 harrastajataide (sisältää muun muassa ITE-taiteen) sekä poolista 7 vaikuttajat Kain ja Yrjö Tapper. Äänekosken kaupunginmuseon tallentaa Mikko Niskaseen liittyvää aineistoa. (Mikä on TAKO? http://tako.nba.fi/index 14.3.2016).

4 KOKOELMIEN HALLINTA

4.1. Kokoelmien jaottelu

Museoiden kokoelmia koskevat tiedot kirjataan kokoelmahallintajärjestelmään. Museon kokoelmiin liitettävä aineisto jaetaan luovutuksen ja diarioinnin yhteydessä taide-, arkisto-, ja kirjastokokoelmiin sekä tarvittaessa myös valokuva- ja esinekokoelmiin.

4.2. Arvoluokitus

Arvoluokituksella arvioidaan tietyillä kriteereillä tai tietyistä näkökulmista kokoelmissa olevaa teosta, sen museoarvoa ja sopivuutta museon kokoelmaprofiiliin sekä luokitetaan teos suhteessa sen tulevaan hoitoon, säilytykseen, käyttöön ja muihin museon kokoelmiin. Arvoluokituksen avulla luokitellaan siis kokoelman teoksia suhteessa toisiinsa ja kokoelmaan kokonaisuudessaan ja tuotetaan teokselle arvoluokka ja merkitysaste. Arvoluokitus ei varsinaisesti ilmaise teoksen kontekseja tai yksilöllisiä merkityksiä eikä summaa ja perustele teoksen merkityksellisyyttä, vaan ilmaisee sen arvon ja merkityksen yleisellä tasolla. Arvoluokitus ei lisää tai muuta teoksen museoarvoa. Kokoelmatyön tehostamiseksi sekä muun muassa kokoelmia koskevaa tur-

vallisuus- ja pelastussuunnitelmaa varten on arvoluokituksen käyttöönotto teosten osalta tullut kuitenkin ajankohtaiseksi. Teokset sijoitetaan arvoluokkiin museoarvon määrittämiseen käytettyjen kriteerien pohjalta. Arvoluokan merkitsemisen lisäksi tietokantaan kirjataan sanallinen selvitys siitä, miksi teos on sijoitettu luokkaansa.

Museokokoelmaan sijoitettava teos sopii taidekokoelmien kokoelmaprofiiliin edustaen hyvin aihealuettaan. Teoksen merkittävyys on suuri historiallisesta, kulttuurisesta, yhteisöllisestä ja/tai elämyksellisestä näkökulmasta, esimerkiksi teos on merkittävä taiteilijan tuotannossa. Teoksen kontekstitiedot ja kunto ovat hyviä tai niitä voidaan rikastaa ja parantaa. Museokokoelman teosta priorisoidaan esimerkiksi konservoinnissa ja kokoelmiin kohdis-

Jonas Heiska kuvasi usein perhettään ja ateljeekotiaan sekä sen ympäristöä. Kotoinen nurkkaus (Maikki ja Vappu ateljeessa), 1922, öljymaalaus. Vierei-sellä sivulla: Iltajuna Haapamäelle (Näkymä Heiskan ateljeen kulmalta Jyväs-järvelle), öljymaalaus. Kuvat: Keski-Suomen museo, Pekka Helin.

tuvissa uhkatilanteissa. Museokokoelman teoksen luonteesta riippuen, sitä ei sijoiteta ollenkaan, tai jos sijoitetaan, sen inventointitiheys on huomattavasti suurempi kuin sijoituskokoelman teoksilla. Lisäksi museokokoelman teoksen sijoituksessa on huomioitava erityisesti teoksen vaatimat sisäilma ja ympäristövaatimukset.

Sijoituskokoelman teos luetteloidaan ja säilytetään, käsitellään ja käytetään samojen museaalisten periaatteiden mukaisesti kuin museoluokkaan kuuluvaa teosta. Teos on kuitenkin museon sijoitustoiminnassa hyödynnettävissä ja käytettävissä. Teoksen tärkein ominaisuus voi jopa olla sijoitettavuus, joten sen tulee olla luonteeltaan ja materiaaliltaan sopiva kaupungin yksiköiden erilaisiin tiloihin esimerkiksi. uimahalliin, kirjastoon, terveyskeskukseen.

Poistoluokkaan sijoittaminen tarkoittaa teoksen peruuttamatonta siirtoa pois kokoelmista. Museokäytäntö ei hyväksy kokoelmien myymistä tai teoksen tarkoituksellista hävittämistä, joten taideteos poistetaan kokoelmasta

vain erityisen painavasta syystä. Teos on voinut tuhoutua korjauskelvottomaksi tai siitä on säilynyt vain osia, joiden funktio ja metatiedot puuttuvat. Teos voi olla turvallisuudelle ja/tai terveydelle vaarallinen siten, että teoksen aiheuttama hajuhaitta tai muu muutos materiaaleissa uhkaa vahingoittaa muita taideteoksia tai museon työntekijöitä. Myös materiaaliltaan arat teokset kuten tuholaisille alttiit tekstiilit ja ajan kuluessa häviävät teokset voidaan tarvittaessa poistaa kokoelmasta.Ensi sijassa on huolehdittava, ettei poistoprosessissa loukata yksityisyyden suojaa tai aineistosta tehtyjä sopimuksia. Jos poistoprosessiin liittyy toinen osapuoli, objektin siirrosta tehdään osapuolten välinen sopimus.

Ensi sijassa on huolehdittava, ettei poistoprosessissa loukata esimerkiksi yksityisyyden suojaa tai aineistosta tehtyjä sopimuksia. Vaurioitunutta taideteosta ei poisteta kokoelmista, ellei teos aiheuta välitöntä vaaraa työntekijöille tai kokoelman muille teoksille. Vaurioituneiden teosten osalta kokoelmatietokantaan merkitään tieto vaurioitumisesta sekä tieto, ettei teosta saa asettaa julkisesti esille. Mikäli taideteos katoaa, tieto siitä merkitään taidemuseon kokoelmatietokantaan. Kun teos on ollut kateissa kahdessa viimeksi suoritetussa kokoelmakohtaisessa määräaikaisinventoinnissa, teoksen tiedot voidaan siirtää erilliseen kadonneiden taideteosten tiedostoon. Inventaarionumeroa ei poisteta tai käytetä uudelleen. Tällä tavoin varmistetaan museon kokoelmahistorian säilyminen.

Poisto tehdään aina selkeästi perustellen, mahdollisimman avoimesti ja se perustuu taidekokoelmasta vastaavan museon työntekijän arvioon. Tarvittaessa pyydetään konservaattorin tai muun ulkopuolisen asiantuntijan lausunto asiasta. Poistosta on tehtävä museonjohtajan kirjallinen päätös, jonka kokoelmista vastaava henkilö varmentaa. Jokainen kokoelmasta poistettava teos dokumentoidaan ja poistoon liittyvät perusteet kirjataan tietokantaan. Diarioon merkitään teosnumeron kohdalle ”poistettu”, poistopäivämäärä, poistoperusteet ja kirjaajan nimikirjaimet. Poistetun objektin numeroa ei oteta uuteen käyttöön.

4.3. Kokoelmiin liittäminen

Keski-Suomen alueen museoissa käytettyjä aineiston hankintatapoja ovat ostojen lisäksi kiinteistöhankinnat, lahjoitukset, testamenttilahjoitukset ja talletus eli deponointi. Ostot ovat museon hankintatyöryhmän päätöksellä ostettuja taideteoksia. Taidekokoelma voi virallisesti olla kunnan omistuksessa, mutta museolle on sen hankinta-, hallinta- ja hoitovastuu. Kiinteistöhankinnat ovat julkisissa rakennus-, korjaus- ja kaavoitushankkeissa kiinteistöihin tehtäviä taidehankintoja. Usein näin hankittua taidetta kutsutaan myös prosent-

Kokoelmateosten inventoinnin tehtävänä on tallettaa tietoa teoksen materiaaleista, rakenteesta, valmistuksesta, sen historiaan kuuluvista käsittelyistä ja toimenpiteistä sekä teoksen kunnosta ja siinä tapahtuneista muutoksista. Jyväskylän taidemuseon tp amanuenssi Elisa Lindell ja siviilipalvelusmies Atte Koskinen inventoimassa Jyväskylän ammattikorkeakouluun sijoitettuja Jyväskylän kaupungin taidekokoelmien teoksia syksyllä 2017. Kuva: Jyväskylän taidemuseo, Matias Heikinheimo.

titaiteeksi. Keski-Suomessa tuo nimitys kuitenkin olisi harhaanjohtava, koska tällä alueella julkisista rakennushankkeista ei tällä hetkellä sijoiteta taiteen hankintaan yhtä prosenttia. Kiinteistötaide on osa museon hallinnoimia taidekokoelmia, joten museolla on sen inventointi-, ylläpito-, huolto-, konservointi- ja kunnostusvastuu.

Kokoelmia voidaan kartuttaa myös lahjoituksia, testamenttilahjoituksia ja deponointeja vastaanottamalla, mutta niissä on otettava huomioon samat museoarvo kriteerit kuin museon omien hankintojen suhteen. Huomioon otettavia arvosteluperusteita ovat teosten laatu, kunto, taidehistoriallinen merkitys ja yhteensopivuus museoiden hallussa olevien muiden kokoelmien kanssa. Museo ei ota vastaan lahjana, lainana tai testamentattuna mitään aineistoa, elleivät hallintoelin ja lahjoittaja ole vakuuttuneita siitä, että sen

Julkisiin tiloihin sijoitetut taideteokset tuovat taiteen osaksi kuntalaisten arkipäivää. Ne antavat elämyksiä kunnan asukkaille sekä luovat samalla miellyttävän toimintaympäristön kunnan työntekijöille. Kyllön sairaalan remontin yhteydessä keväällä 2010 alakerran leveälle ns. hallintokäytävälle sijoitettiin Jyväskylän kaupungin taidekokoelmista Juhani Petäjäniemen viisiosainen teossarja Vuodenajat (2004, öljy). Kuva: Jyväskylän taidemuseo, Ville Röyttä.

omistusoikeudessa ei ole epäselvyyttä. Jos taideteoksen lahjoittaja/myyjä on museon henkilökunnan jäsen tai hänen lähisukulaisensa, museon on pyydettävä teoksesta riippumaton asiantuntijalausunto. Museoilla ei ole tiloja pysyville näyttelyille, joten lahjoituksia vastaanotettaessa ehtona ei saa olla lahjoitettavien teosten jatkuva esilläolo.

Talletuksia eli deponointeja otetaan vastaan vain perustelluissa erikoistapauksissa, sillä museo ei viime kädessä voi vastata aineistosta, jota se ei omista.

Julkinen taide on merkittävä taiteen hankintatapa. Se vaatii kunnan ja yhteisöjen suuria panostuksia taiteeseen ja se on varmuudella jatkuvasti

myös karttuva taiteenlaji. Julkiset veistokset ovat usein merkittäviä taiteellisilta arvoiltaan ja ne ovat myös tärkeitä taidekasvatuksen näkökulmasta.

Julkisten taideteosten hankinta-, omistus-, huolto-, luettelointitapa vaihtelee maakunnan eri kunnissa. Olisi kuitenkin hyvä päästä yhteisiin käytäntöihin koko maakunnan osalta.

4.4. Hankintapäätös, lahjoitussopimus, ja -ehdot

Taidehankintojen yhteydessä tehdään hankintapäätös, jossa teoksen hankinnan hyväksyy ja allekirjoittaa museon johtaja. Hankintapäätös on julkisen viranomaisen asiakirja, josta jokaisella on oikeus saada tietoa. Joten museolla on oltava valmius esittää hankintapäätöksissä oleva tieto sitä kysyvälle.

Lahjoitussopimuksessa hankittavan aineiston omistus-, hallinta- ja käyttöoikeus siirtyvät mahdollisissa luovutusehdoissa määritellyllä tavalla museolle. Sopimuksessa varmistetaan toisaalta aineiston säilyminen ja toisaalta mahdollisimman monipuolinen museaalisten periaatteiden mukainen käyttö osana kulttuuriperintöä. Museo vastaa asiantuntemuksellaan aineiston hallinnoinnista, säilyttämisestä, hoidosta ja käytöstä.

Sopimusten ehdoissa määritellään luovutetun teoksen museotoiminnan mukainen käyttötarkoitus ja käyttötapa. Taideteos on kulttuuriperintöä ja sitä käytetään museotoiminnan periaatteiden ja eettisten sääntöjen mukaisesti. Määritellessä museon oikeuksia ja vastuita teoksen käytöstä tulee ottaa huomioon myös teoksen tekijälle kuuluvat tekijänoikeudet. Teoksen vastaanottaja on vastuussa teoksesta ja sen käytön seuraamuksista. Teosten hallintaa, hoitoa, säilytystä tai käyttöä olennaisesti rajoittavia ehtoja tulee välttää, jos ne ovat ristiriidassa kulttuuriperinnön merkityksen ja luonteen tai museotoiminnan tarkoituksen ja resurssien kanssa.

4.5. Diariointi, nimeäminen ja numerointi

Museoarvokriteerit täyttävää ja käytettävissä oleviin resursseihin perustuvaa hankintapäätöstä tai lahjoitussopimusta ja sen kirjaamista seuraa teoksen vastaanotto eli siirtäminen museon tiloihin. Teos siirretään turvallisella tavalla museon tiloihin, jossa teokselle tehdään alustava kuntokartoitus. Taidekokoelmiin liitettävä teos numeroidaan diarioinnin yhteydessä. Pääkirjaan kirjataan inventaarionumeron ja hankintatavan (osto, lahjoitus, deponointi) lisäksi teostiedot (tekijä, teoksen nimi, valmistusvuosi, tekniikka, teoksen hinta sekä hankintapäätöksen numero). Mikäli kerralla saatu aineisto on hyvin

laaja esimerkiksi luonnoskokoelma, eikä sitä voida tässä yhteydessä kokonaisuudessaan yksilöidä diarioon kirjataan aineiston yleisempi luonnehdinta ja määrä. Aineisto seulotaan, nimetään ja numeroidaan yksityiskohtaisesti osana luettelointiprosessia.

4.6. Luettelointi

Luetteloinnin sisältö ja muoto noudattavat Valtion taidemuseon julkaiseman Taideteosten luettelointi- ja digitointiohjetta sekä valtakunnallista järjestelmäriippumatonta Museoiden luettelointiohjetta. Luettelointi on museon perustehtävä, joka mahdollistaa teosten löydettävyyden ja saatavuuden, mutta se on myös keino säilyttää kulttuuriperintöä. Luetteloinnilla tarkoitetaan museon taidekokoelmien teoksiin liittyvien tietojen tallentamista. Luetteloinnissa kirjataan kaikki teoksen tiedot tai viitteet näihin tietoihin yhteisesti sovittujen sääntöjen mukaisesti. Luetteloinnin avulla teos tehdään tunnistettaviksi. Luetteloinnin tuloksena teoksesta ja siihen liittyvistä suuremmista kokonaisuuksista syntyy systemaattista tietoa, joka on käytettävissä ja hyödynnettävissä eri tavoin. Luettelointi on kokoelmateoksen elinkaaren mittainen prosessi ja se perustuu useissa kokoelmahallinnan prosesseissa tuotettuun teosta koskevaan tietoon kuten dokumentointi, merkitysanalyysi ja arvoluokitus.

Kokoelmahallintajärjestelmän avulla teoksen digitoidut- ja metatiedot yksilöidään teoskohtaisiksi. Metatietoihin liitettävien digitaalisten teoskuvien tulee olla selkeitä, informatiivisia ja myös visuaalisesti mahdollisimman tasokkaita. Tietoja käytetään muun muassa. aineiston hakuun, paikallistamiseen ja tunnistamiseen. Ammatillisesti hoidetun taidekokoelman luettelointi ja digitointi perustuvat pitkän tähtäimen luettelointi- ja digitointisuunnitelmaan, jossa määritellään kokoelma- ja aineistotyyppikohtaiset luettelointi- ja digitointitavoitteet, työjärjestys ja vuosittaiset työmäärät.

Luetteloinnin avulla tutkitaan ja dokumentoidaan taidekokoelmia kirjallisesti, valokuvin (taideteoskuvat, tunnistekuvat, konservointikuvat), sekä tarvittaessa myös videokuvaamalla ja äänittämällä, jolloin arvokas tietokokonaisuus itse teoksista laajenee. Luetteloinnin yhteydessä kerätyt kaikki mahdolliset kontekstitiedot sekä teoksen kokoelmahistoriallinen kertomus tuottavat lisäksi tulkinnallista tietoa, joka tulee erottaa lähteisiin perustavasta tiedosta. Luettelointitiedosta tuleekin tehdä mahdollisimman luotettavaa kiinnittämällä huomiota lähdekritiikkiin ja käytettyjen lähteiden selkeään merkintään.

Teokset ryhmitellään tekniikan mukaisiin eri pääluokkiin, ne ajoitetaan sekä kuvaillaan muun muassa materiaalin, mittojen, aiheen ja tarvittaessa

Arvostetun taidemaalarin Maria Wiikin maalaama muotokuva naisseminaarin johtajatar Charlotta Lydeckenistä vuodelta 1891 kuuluu Jyväskylän yliopiston kokoelmiin. Kuva: Pekka Helin.

myös funktion perusteella. Asiasanastot ja luokittelu toimivat apuvälineinä taideteokseen liittyvän tiedon kuvailussa. Asiasanastot ovat kontrolloituja sanojen ja niitä ohjaavien ohjaustermien luetteloita, joiden avulla taideteoksen aiheeseen ja sisältöön liittyvä tieto saadaan yhdenmukaisena erilaisten hakutapojen ulottuville. Luokitusjärjestelmät ovat systemaattisia käsitehierarkioita, joissa eri aihealueiden käsitteitä ja termejä on koottu hierarkkisiksi kokonaisuuksiksi. Luetteloinnissa syntyviä tietoja tarkistetaan ja päivitetään myöhemmin tehtävien inventointien yhteydessä.

Museossa tehtävään perustutkimukseen sisältyy myös selvitys taideteoksen näyttelyhistoriasta ja teosta koskevasta kirjallisuudesta sekä taiteilijakohtaisten matrikkelitietojen ylläpitäminen. Taideteokseen liittyvää kirjalli-

Taiteilija Juhani Petäjäniemen teosta kuljettavat Merja Kähkönen ja Äänekosken taidemuseon amanuenssi Marjo Ahola kesällä 2017. Kuva: Äänekosken taidemuseo, Vera Ruuth.

suutta säilytetään museon kirjastossa. Teokseen liittyvää arkistomateriaalia kuten kirjeenvaihto, näyttelykutsut ja luonnokset (mikäli niitä ei oteta osaksi taidekokoelmaa), sekä teoksen hankintaan liittyvää aineistoa kuten kuitit, sopimukset ja muut asiakirjat hoidetaan ja säilytetään museon arkistossa.

Luettelointitiedot pyritään kirjaamaan käyttäjäystävälliseen ja kertovaan muotoon siten, että ne ovat kaikille mahdollisimman ymmärrettäviä ja selkeitä sekä käytettävissä mahdollisimman monissa kokoelmatiedon esittämisen medioissa. Luetteloitaessa tulee ottaa huomioon, että tiedot kirjoitetaan aina julkaisukelpoiseksi asiatekstiksi, joka ottaa huomioon myös henkilösuoja- ja tekijänoikeuskysymykset. Luettelointia tehtäessä tai sen periaatteita paikallisesti sovittaessa kannattaa tarkasti miettiä, mitkä tiedot ovat vain museohenkilökunnan tai kokoelman haltijaorganisaation edustajien käytössä ja millaisia tietoja annetaan julkisuuteen. Tiedon julkisuutta koskevia rajauksia tehtäessä on syytä muistaa, että museokäytäntöjen lisäksi valtion ja kunnan viranomaiset ovat sidottuja viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettuun lakiin. Luettelointiin liitettyjen kuvien metatiedoissa tai kuvatietokan-

nassa tulee olla tieto siitä, mitkä oikeudet museolla on kuvaan sekä kirjata ylös itse sopimus, josta kuvan käyttöoikeudet selviävät. Laki ei siis anna oikeutta välittää kuvaa esimerkiksi internetin välityksellä ilman tekijänoikeuksien haltijoiden lupaa. Teoskuvien siirtäminen museosta toiseen tai museosta ulkopuoliselle tutkijalle on luvan ja yleensä korvauksenvaraista.

Luettelointitiedot eivät koskaan ole lopullisia ja valmiita, vaan tiedot täydentyvät ja kehittyvät ajan myötä objektiin liittyvän tiedon kumuloituessa, tutkimuksen myötä, kokoelmahallinnan eri prosesseissa, kokoelmahallintajärjestelmien muuttuessa, teosten elinkaarien eri vaiheissa sekä luetteloijien ja/tai tarkastelunäkökulmien vaihtuessa.

Tietojen täydentämistä, museon oman tiedonhankinnan lisäksi myös yhteisöllisesti, muilta käyttäjiltä saadun palautteen pohjalta, tulee kehittää. Tietojen julkisuus mahdollistaa yhteisöllisen tiedontuottamisen. Näin kommenttien ja palautteen avulla saadaan käyttöön laajempaa asiantuntemusta. Avointa tietoa käytettäessä kokoelmahallintajärjestelmässä asiakkaille ja käyttäjille näytettävä metatieto on julkista ja vapaasti hyödynnettävissä ilman tekijänoikeudellisia rajoituksia. Vastuu tiedon käytöstä ja sen seurauksista on käyttäjällä. Luonteeltaan tämän kaltaista avointa tietoa voi kuka tahansa käyttää, muokata ja jakaa vapaasti ja korvauksetta. Vapaa käyttöoikeus ei koske aineistoon liitettyjä kuvatiedostoja, jotka lisensioidaan pääsääntöisesti tiukemmin. Lähitulevaisuuden vaatimus tiedon avoimuudesta on huomioitava kokoelmia luetteloitaessa, koska museo myös itse vastaa siitä, että sillä on oikeus asettaa kirjaamansa metatieto vapaasti kaikkien käytettäväksi. Tällainen kokoelmatietokannoissa julkistettava tieto ei siis voi sisältää lainsäädännöstä tai kolmansien osapuolten kanssa tehdyistä sopimuksista johtuvia käyttörajoituksia.

4.7. Kokoelmahallintajärjestelmä

Jyväskylän taidemuseon kokoelmahallintajärjestelmänä on vuodesta 1982 lähtien käytetty ruotsalaisen Redorom InfoSystems -ohjelmistoon perustuvaa polydoc-järjestelmää, joka on kuuden keskisuomalaisen museon (Jyväskylän taidemuseo, Keski-Suomen museo, Keuruun museo, Saarijärven museo, Suomen käsityömuseo ja Äänekosken museo) yhdessä käyttämä järjestelmä. Polydoc toimii museoiden sisäisenä kokoelmahallintajärjestelmänä ja sitä käytetään kokoelmateosten, lehtileikkeiden ja kirjaston aineistojen luettelointiin sekä kokoelmien hallinnointiin ja tiedonhakuun. Lisäksi järjestelmässä hallinnoidaan kokoelman kartuntaa ja luettelointia. Tavoitteena on ollut kehittää ja ylläpitää mahdollisimman hyvin koko kokoelmahallinnan tarpeita

palvelevaa innovatiivista, turvallista, taloudellista ja joustavaa luetteloinnin työkalua. Keski-Suomen alueen museot ovat yhdessä siirtymässä uuteen ko-koelmahallintajärjestelmään.

5 KOKOELMIEN HOITO

Museolla on velvollisuus hoitaa ja säilyttää kokoelmiaan niin, että ne säilyvät mahdollisimman hyväkuntoisina mahdollisimman pitkään. Kaikilla materiaaleilla on fyysinen elinkaari, mutta teoksen mahdollisimman autenttisena säilymistä voidaan turvata toteuttamalla kokoelmien hoito suunnitelmallisesti säilyttäen ja käsitellen kokoelmia asianmukaisesti. Korostamalla ennaltaehkäisevää konservointia, riskien hallintaa ja teosten kunnon seurantaa, pyritään vähentämään konservoinnin tarvetta. Kokoelmateoksia koskeva turvallisuus- ja pelastussuunnitelma on laadittu kokoelmien näkökulmasta tehdyn riskikartoituksen pohjalta ja se on osa taidemuseon sekä museopalveluiden yleistä palo- ja pelastussuunnitelmaa.

5.1. Kokoelmien kunnon arviointi ja dokumentointi sekä konservointisuunnitelmat

Teosten dokumentointi inventointeineen on keskeinen osa kokoelmien hoitoa. Dokumentoinnin avulla on mahdollista luoda kokoelmapoliittisten oh-

jelman mukainen, tietyin väliajoin, päivitettävä konservointiohjelma, jonka avulla voidaan suunnitelmallisesti hoitaa kokoelmaa ja hyödyntää sitä parhaalla mahdollisella tavalla.

5.2. Konservointi ja ennaltaehkäisevä konservointi

Ennaltaehkäisevä konservointi sisältää varotoimenpiteitä ja ehtoja, joilla taataan turvallinen säilytys, käsittely, kuljetus, näytteillepano ja vakaat olosuhteet, missä teoksen vaurioituminen on epätodennäköistä. Tällöin varsinaiset konservointitoimenpiteet vähenevät. Ennaltaehkäisevässä konservoinnissa pyritään minimoimaan teoksen vaurioituminen ja se kohdistuu erityisesti teosten ympäristöolosuhteisiin. Esimerkiksi teoksiin kohdistuvaa liiallista valaistusta säilytys- ja näyttelytiloissa pyritään vähentämään, samalla kun säädetään tilojen lämpö- ja kosteusolosuhteita siten, että ne vähiten rasittavat teosten materiaaleja. Ennaltaehkäisevään konservointiin kuuluu myös säilymistä edistävien suojamateriaalien käyttö sekä turvallinen käsittely ja kuljetus. Olennaista on, että koko museon henkilökunta tiedostaa kokoelmia uhkaavat riskit, ymmärtää museotyön yleiset periaatteet ja hallitsee kokoelmateosten kanssa toimittaessa käytettävät toimintatavat ja voi näin vaikuttaa ennaltaehkäisevän konservoinnin onnistumiseen.

Konservoinniksi kutsutaan toimenpiteitä, joilla pyritään ”poistamaan” tai ”korjaamaan” materiaaleihin ja/tai rakenteisiin jo syntyneitä vaurioita. Toimenpiteet kohdistuvat suoraan teoksen materiaaleihin, joten konservointimenetelmän valinta perustuu kohteen huolelliseen tutkimiseen ja sen myötä tehtävään arvioon toimenpiteiden välttämättömyydestä teoksen säilymisen turvaamiseksi. Jyväskylän taidemuseossa teoskonservointi tehdään ostopalveluna.

5.3. Kokoelmateosten säilytys

Säilyäkseen mahdollisimman kauan vaativat taideteokset erityiset olosuhteet sisäilmaltaan. Tavoitteena on, että ilman suhteellinen kosteus ja lämpötila pidetään vakiona ja ilmastoinnista huolehditaan keskitetysti ilmastointikonehuoneesta. Säilytystiloissa sallitaan vuodenaikojen mukanaan tuomat hitaat ja vähäiset vaihtelut. Säilytystilaolosuhteita valvotaan säännöllisesti kohdekohtaisilla kosteus ja lämpötilamittareilla. Tarvittaessa tehdään olosuhteita korjaavia toimenpiteitä. Taideteossäilytystilassa huomioidaan myös valon määrä ja laatu.

Konservoinniksi kutsutaan toimenpiteitä, joilla pyritään poistamaan tai korjaamaan materiaaleihin ja / tai rakenteisiin jo syntyneitä vaurioita. Jyväskylän taidemuseon tp amanuenssi Elisa Lindell ja paperikonservaattori Tuija Kantell kunnostavat teoksen kehyksiä Jyväskylän museopalveluiden säilytystiloissa syyskuussa 2017. Kuva: Jyväskylän taidemuseo, Hannu-Pekka Auraneva.

Säilytystila tulisi, tilan käyttö huomioiden, siivota vähintään kerran vuodessa. Siivous tehdään museoammatillisen henkilökunnan ohjauksessa. Taidemuseossa on tarkat määritykset siitä, kenellä on oikeus päästä taideteosten säilytystiloihin.

Teosten suojaamiseen pyritään käyttämään asian- ja ajanmukaisia säilytysmateriaaleja ja suojaustapoja. Säilytystilojen ja teosten pölyyntymistä ehkäistään ennen kaikkea säännöllisellä siivouksella.

(Liite 5. Museokohtaiset säilytystilat olosuhteineen)

.

Turvallisuussuunnitelmalla ja teosten oikealla käsittelyllä varmistetaan kokoelmien fyysinen turvallisuus erilaisten uhkien varalta säilytys-, käsittely- ja näyttelytiloissa sekä siirrettäessä kokoelmia paikasta toiseen. Kymppinostot Oy:n työmiehet irrottamassa sisäilmaongelmien vuoksi purettavaksi määrätystä Palokan yläasteelta ja lukiosta talvella 2010 Matti Reivin teosta Painavainen (2007, puu. metalli). Teos siirrettiin säilytystiloihin puhdistettavaksi ja säilytettäväksi. Kuva: Jyväskylän taidemuseo, Ville Röyttä.

5.4. Digitaalinen pitkäaikaissäilytys

Digitaalista pitkäaikaissäilytysjärjestelmää ja -käytäntöjä tarvitaan ensisijaisesti teoksille, jotka ovat olemassa ainoastaan sähköisessä muodossa. Käytännössä tämä tarkoittaa mediateoksia. Digitaalista pitkäaikaissäilytystä tarvitaan kuitenkin myös ei-digitaalisen aineiston digitaalisia kopioita varten. Näitä ovat esimerkiksi sähköiset teoskuvat, sekä valokuva-, filmi- ja videoaineiston sekä kirjallisen aineiston digitaaliset kopiot. Näiden lisäksi digitaalista pitkäaikaissäilytystä edellyttää kokoelmatietokantaan kerätty metatieto kokonaisuudessaan.

Äänekosken taidemuseon amanuenssi Marjo Ahola pesee Nora Tapperin veistosta Kalle Piilosen rintakuvasta, 1996. kesällä 2017. Kuva: Äänekosken taidemuseo, Merja Kähkönen

5.5. Turvallisuus

Kokoelmien turvallisuus- ja pelastussuunnitelma sisältyy taidekokoelmien säilytystilojen turvallisuus- ja pelastussuunnitelmaan. Suunnitelmalla varmistetaan kokoelmien fyysinen turvallisuus ja tietoturvallisuus erilaisten uhkien varalta säilytys-, käsittely- ja näyttelytiloissa sekä siirrettäessä kokoelmia paikasta toiseen. Lisäksi suunnitelman avulla parannetaan valmiutta ryhtyä kriisitilanteissa kokoelmiin kohdistettaviin suojaus- ja pelastustoimenpiteisiin. Suunnitelmaan on kirjattu turvallisuuteen ja pelastamiseen liittyvät vastuuhenkilöt ja resurssit.

Riskikartoitus tarkoittaa taideteoksia, kokoelmia tai niihin liittyvää uhkaavien riskien tarkempaa määrittämistä ja riskien hallinnan suunnittelua. Riskit tunnistamalla ja niihin varautumalla pyritään ehkäisemään ennalta normaaliolojen onnettomuudet sekä häiriö- ja kriisitilanteiden muodostuminen. Riskejä hallitaan ennakoimalla ja välttämällä mahdollisia vaaratilanteita, tarkastamalla tehty riskikartoitus säännöllisesti kokoelmapolitiikan päivittämisen yhteydessä ja ottamalla siinä huomioon mahdolliset jo tapahtuneet vahingot ja läheltä piti -tilanteet. Erityisesti ihmisten toiminnan aiheuttaman riskin minimoimiseksi varmistetaan, että kokoelmien parissa toimivat käsittelevät teoksia asianmukaisesti.

5.6. Kokoelmien vakuuttaminen

Lainattaessa taidekokoelmien teoksia muualle, lainan vastaanottaja vakuuttaa teokset kuljetuksien, säilytyksen ja näytteillä olon ajaksi museon määrittelemien vakuutusarvojen mukaisesti. Yksittäisten teosten vakuutusarvot määritellään niihin museohistorian aikana sitoutuneen työn arvon, teoksen museoarvon sekä teoksiin kohdistuvien riskien perusteella.

6 KOKOELMIEN SAAVUTETTAVUUS JA KÄYTTÖ

Museolla on erityinen eettinen velvoite asettaa kokoelmansa ja niihin liittyvät tiedot omien resurssiensa mukaisesti mahdollisimman kattavasti saataville ja edistää kulttuuriperinnön käyttöä ja hyödyntämistä yhteiskunnassa. Alueen ammatillisesti hoidettujen museoiden taidekokoelmista tiedotetaan museon verkkosivuilla ja Keski-Suomen museoiden yhdessä tuottamalla Avoin museo -sivustolla ottaen huomioon teoksen turvallisuuteen liittyvät seikat, esimerkiksi tietoja teoksen säilytyspaikasta ei julkaista Kokoelmiin liittyviä sähköisiä palveluita parannetaan ja kehitetään uusia.

Kokoelmiin liittyvää tietoa välitetään sähköpostitse ja puhelimitse. Kokoelman teoksiin voi tutustua paitsi museon näyttelyissä, myös julkisissa tiloissa.

6.1. Kokoelmien käyttäjät

Museon kokoelmapalveluiden kehittäminen edellyttää kokoelmien käyttäjä- ja asiakasryhmien tuntemusta. Museot palvelevat kaikkia kansalaisia ja koko yhteiskuntaa, mutta kokoelmiin kohdistuu varsin erilaisia käyttötarpeita ja -tapoja ja niillä on erilaisia käyttäjäryhmiä, joille kokoelmapalveluita suunnataan.

Oma organisaatio

Keski-Suomen alueen museot käyttävät hallinnoimiaan ja omistamiaan taidekokoelmia ennen kaikkea näyttely-, ja tutkimustoiminnassaan. Museot järjestävät säännöllisin väliajoin näyttelyitä, jotka pohjautuvat omiin museokokoelmiin. Pääosa museoiden omista kokoelmien käytöstä ja tiedonhausta tapahtuu museoissa käytettävän tietokantaohjelman kautta. Henkilökuntaa koulutetaan tarvittaessa kokoelmatietojärjestelmän monipuoliseen käyttöön ja erityisesti hakujen tekemiseen.

Kattavat kokoelmat mahdollistavat eri teemaisten erikoisnäyttelyiden valmistamisen. Beda, Katri ja Aune Heralan säätiön, Saarijärven Mannilan Taidesäätiön ja Saarijärven kaupungin teoksista koottua Yhteiset kuvat -näyttelyä Saarijärven museossa vuonna 2006. Kuva: Saarijärven museo, Olavi Lahtela.

Sidosryhmät ja toiminnan rahoittajat

Museot ovat osa kaupungin kulttuuri- ja vapaa-aika organisaatiota tai toimivat näiden yksiköiden kanssa yhteistyössä. Museoiden keskeisiä käyttäjäryhmiä ovat sidosryhmät. Sidosryhmä on museon toimialaan kuuluva yhteisö, jonka kanssa museo on erityisesti tekemisissä ja johon se vaikuttaa. Alueen museoiden sidosryhmien intresseissä ovat keskisuomalaisen kulttuurin ja taiteen tallennus, säilyttäminen, tutkimus ja esittäminen. Sidosryhmät hyötyvät museoiden toiminnasta ja käyttävät niiden kokoelmia ja kokoelmapalveluita suoraan tai välillisesti.

Koululaiset, opiskelijat, opettajat, tutkijat

Keski-Suomen alueen museoiden taidekokoelmia sekä siihen liittyvää arkistoaineistoa käytetään eri tavoin opetuksessa ja tutkimuksessa. Opetus- ja tutkimuskäytön edistämiseksi kokoelmien hyvä saavutettavuus ja hyvät kontekstitiedot ovat erityisen tärkeitä. Museot ovat tehneet yhteistyötä erityisesti alueen koululaisten, opiskelijoiden, opettajien sekä tutkijoiden kanssa.

6.2. Käyttötavat

Kulttuuriperintö, museokokoelmat ja kokoelmatieto, on tarkoitettu käytettäviksi ja hyödynnettäviksi. Olennaista on sopia, miten ja mihin kokoelmia voidaan käyttää, kuka niiden käytöstä päättää, miten käyttö on ohjeistettu ja hinnoiteltu sekä millaisia ovat käyttöön liittyvät museon ja käyttäjän vastuut ja velvollisuudet sekä käyttöön liittyvät rajoitukset.

Näyttelykäyttö

Näyttelyiden tavoitteena on kertoa alueen kulttuurista kokoelmiin kuuluvien teosten ja niihin liittyvän tiedon avulla. Kokoelmista näytteille voidaan laittaa taideteoksia sekä käyttää kokoelmiin liittyvää tietoa, merkityksiä ja tarinoita. Näyttelyssä voi olla esillä teosten lisäksi kirjoja ja painatteita, aitoa tai kopioitua asiakirja-aineistoa sekä kuva- ja videokopioita. Erilaiset alkuperäisaineistot ja -materiaalit asettavat näyttelyolosuhteille erilaisia vaatimuksia. Näyttelyssä kokoelmien tulee olla esillä näyttelyn tavoitteita ja museon käyttäjiä palvellen, mutta myös turvallisesti sekä kokoelmien että näyttelykävijöiden näkökulmasta Näyttelyiden suunnittelu- ja rakentamisvaiheessa teosten va-

linnat, käsittely ja siirrot tehdään henkilökunnan yhteistyönä. Aikatauluissa huomioidaan, että esimerkiksi näyttelyyn tulevien kokoelmateosten tulee olla luetteloituja, kuvattuja ja kuntotarkastettuja. Taideteosten kontekstitietojen, kuten tekijän nimi, teoksen nimi yms. kertomista näyttelyissä edellytetään. Museoiden ulkopuolisessa näyttelykäytössä edellytetään, että kontekstitietojen lisäksi teoksen yhteydessä mainitaan museo, kokoelman nimi ja kokoelman omistaja.

Taidekokoelmateosten sijoittaminen

Yksi taidekokoelmien käyttötapa ja niiden saavutettavuuden parantamisen muoto on sijoitustoiminta. Kaikki keskisuomalaiset ammatillisesti hoidetut museot sijoittavat (eli tallettavat) kokoelmateoksiaan kaupungin virastoihin ja laitoksiin sekä niihin valtion yksiköihin, jotka sijaitsevat kunnan alueella. Julkisiin tiloihin sijoitetut taideteokset tuovat taiteen osaksi kuntalaisten arkipäivää. Ne antavat elämyksiä sekä luovat samalla miellyttävän toimintaympäristön asiakkaille sekä henkilökunnalle. Samalla saadaan kuntalaisten verorahoilla hankkimaa taidetta mahdollisimman monen asukkaan nähtäväksi ja helposti saavutettavaksi. Sijoitustoiminnan periaatteiden mukaan ensisijaisia sijoituskohteita ovat tilat joiden julkisuusaste on korkea, uudet rakennukset, remontoidut tilat tai virastot, joissa ei ennestään ole taideteoksia. Kaupungin virasto tai laitos voi tehdä aloitteen teosten sijoittamisesta. Erityisen tärkeää on ottaa huomioon sijoituspaikan edustajien näkökulma taidetta sijoitettaessa.

Sijoitustoimintaan liittyy kuitenkin paljon rajoitteita. Sijoitustoiminnassa kiinnitetään erityistä huomiota teosten turvallisuuteen ja säilyvyyden takaamiseen, elinkaariajatus huomioiden. Teoksia sijoitetaan lähinnä toimipisteiden hallinto- ja yleisötiloihin sekä muihin valvottuihin tiloihin. Sijoituksesta päätettäessä otetaan huomioon teoksen rakenteen ja materiaalin aiheuttamat rajoitukset ja niiden vaatimat mahdolliset erityisjärjestelyt, sijoituspaikkana olevan tilan olosuhteet ja käyttö sekä sijoitustoiminnan käytännön sujuminen. Nykytaiteen esillepanoa muualle kuin museotilaan rajoittavat muun muassa. teoksissa käytetyt materiaalit samoin kuin niiden koko ja aihepiirit. Sijoituskohteiden arkkitehtuuri ja tilankäyttö asettavat myös rajoituksia taideteosten sijoitteluun.

Museo tai sen valtuuttama taho huolehtii teosten siirroista, suojaamisesta ja välivarastoinnista. Sijoituksen tietoja ja sopimustietoja ylläpidetään kokoelmahallintajärjestelmässä.

Tuotteistaminen ja kaupallinen käyttö

Kokoelmateoksen tuotteistamisessa lähtökohtana on aina myyntituote. Museokaupan myyntiartikkeleiden olisi hyvä kytkeytyä museon toiminta-alueeseen ja -ajatukseen. Nykyisin museon on pyrittävä kehittämään museokauppaansa monipuoliseksi erikoiskaupaksi. Museokaupasta voi löytää tuotteita, joita ei muualta saa.

Museolla on erityinen eettinen velvoite asettaa kokoelmansa ja niihin liittyvät tiedot omien resurssiensa mukaisesti mahdollisimman kattavasti saataville ja edistää kulttuuriperinnön käyttöä ja hyödyntämistä yhteiskunnassa. Anne Alho Juhani Petäjäniemi -näyttelyssä oli esillä taiteilijoiden Jyväskylän kaupungin taidekokoelman teoksia Jyväskylän taidemuseon Holvissa 15.4. – 22.5.2016. Kuvassa Anne Alhon teos Lohtu (on toivo) (2004, teräs) ja taustalla Juhani Petäjäniemen teos Sulonen (2012, akryyli). Kuva: Jyväskylän taidemuseo, Jari Kuskelin.

Alueen museoiden sidosryhmät ovat kiinnostuneita keskisuomalaisen kulttuurin ja taiteen tallennuksesta, säilyttämisestä, tutkimuksesta ja esittämisestä. Kulttuuriluotsien löytöjä -näyttelyyn Jyväskylän taidemuseon Holvin alagalleriassa 16.2.–22.4. 2012 kulttuuriluotsit valitsivat teokset Jyväskylän kaupungin taidekokoelmien 2000-luvun hankinnoista. Kuvassa näyttelyä ovat suunnittelemassa kulttuuriluotsit Sirkku Suvikorpi, Hanne Laitinen ja Pilvi Tuomainen. Kuva: Jyväskylän taidemuseo, Veikko Pevgonen.

Taideteoksen tie kokoelman sijoituspaikasta museokauppaan on pitkä. Teoksen kuvaaminen vaatii paitsi valokuvaajan myös museoammattilaisen erityisosaamista. Esimerkiksi lasin alle kehystetty grafiikan vedos on irrotettava kehyksestään kuvaamista varten tai veistosten kuvaamisessa on huomioitava kuvattavan kohteen tausta, rajaukset ja valaistus.

Myös taiteilijan tulee saada korvausta, mikäli hänen teostaan käytetään kaupallisiin tarkoituksiin. Suomessa taiteilijoiden tekijänoikeuksia valvoo Kuvasto (http://kuvasto.fi/). Tekijänoikeusyhdistys pitää huolen, että taiteilija on tietoinen teoksensa käytöstä. Myös taideteoksen valokuvaa käytettäessä tulee hankkia lupa kuvan käyttöön. Museokaupan teettämien tuotteiden osalta korvaus on pääpiirteissään 15% arvonlisäverottomasta myyntihinnasta.

Museopedagoginen käyttö

Keski-Suomen alueen museoissa museokasvatusta kuten muutakin museotyötä kehitetään asiakasnäkökulmasta. Museoissa avointa oppimisympäris-

töä ovat näyttelyiden lisäksi myös kokoelmat, arkistot ja museoissa tehtävä työ. Kokoelmanäyttelyiden yhteyteen tuotetaan monipuolista oheistapahtuma ja opetustarjontaa koko näyttelyn ajan.

Tutkimuskäyttö

Tutkimustoiminta on museoiden perustyötä. Tutkimuksen painopisteenä on keskisuomalainen ja Keski-Suomeen liittyvä kuvataide. Museo on tiedon tuottaja, välittäjä ja popularisoija, joten tutkimustieto välittyy yleisölle pääasiassa näyttelyiden, kirjojen, verkkojulkaisujen, luentojen sekä opastusten ja yleisötyön kautta.

Keski-Suomen alueen museoiden tutkimuksen tavoitteena on rakentaa projektikohtaisia yhteistyöverkostoja tieteellistä tutkimusta tekevien yliopistojen ja korkeakoulujen, museoiden, yksittäisten tutkijoiden sekä muiden alan hankkeiden kanssa. Jyväskylän taidemuseossa yhteistyötä on tehty erityisesti Jyväskylän yliopiston musiikin, taiteen ja kulttuurin tutkimuksen laitoksen kanssa.

Verkkokäyttö

Kokoelmateosten verkkokäyttöä rajoittavat taiteilijoiden tekijänoikeudet. Lähtökohtana on, että kappaleen valmistaminen kokoelmaan kuuluvasta teoksesta on mahdollista kokoelmien hallintaa, järjestämistä ja vastaavia kokoelmien ylläpidon edellyttämiä sisäisiä käyttötarkoituksia varten. Tällaisen aineiston saattaminen yleisön saataviin on mahdollista laitoksen tiloissa yleisölle välittämiseen tarkoitetuilla laitteilla niin, että muun käytön edellyttämä kappaleen valmistaminen digitaalisesti sekä teoksen välittäminen edelleen on estetty. Laki ei siis anna oikeutta välittää kuvaa esimerkiksi internetin välityksellä ilman tekijänoikeuksien haltijoiden lupaa. Keski-Suomen museoista Jyväskylän taidemuseo ja Jyväskylän yliopiston museo ovat tehneet museoliiton kanssa Taidekokoelmat verkkoon –sopimuksen.

Näyttelyssä olevan museon kokoelmateoksen saa kuvata näyttelyä tai myyntiä koskevaan tiedotukseen tai näyttelyluetteloon. Tämä tekijänoikeuden poikkeus ei kuitenkaan ulotu digitaaliseen sisältöön. Taideteoksesta otetun kuvan sisällyttäminen verkossa julkaistuun näyttelyluetteloon edellyttää tekijän lupaa.

6.3. Kokoelmiin liittyvät palvelut

Keski-Suomen alueen museoiden tavoitteena on yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa kehittää sähköisiä kokoelmapalveluita. Uusien palveluiden kehittäminen perustuu museossa saatuun palvelukokemukseen sekä museoiden väliseen yhteistyöhön.

Kuvapalvelu perustuu museon omiin valokuva-, filmi- ja videokokoelmiin. Kuvatilauksia tehdään kokoelma-amanuenssilta puhelimitse tai sähköpostitse. Valokuvakokoelmasta voi mahdollisten käyttörajoitusten puitteissa tilata kopioita kertakäyttöoikeudella ja -korvauksella.

Museon kokoelmiin tai laajemmin teoksiin liittyviin tietopalvelukysymyksiin vastataan kasvotusten, puhelimitse, kirjeitse ja sähköpostitse. Laajemmat tietopalveluselvitykset sekä aineistojen kopiointi on maksullista.

Keski-Suomen alueen museot haluavat edistää kokoelmiensa käyttöä tutkimusaineistoina. Aineistoja voi käyttää ja tutustua kokoelmiin sopimuksesta paikan päällä. Joidenkin aineistojen kopioita voidaan korvauksesta myös lähettää asiakkaille. Osa aineistoista edellyttää tutkimusluvan saamista aineistoon. Tutkimusluvassa määritellään kokoelmien käyttötavat ja vastuukysymykset.

6.4. Kokoelmien käytön rajoitukset

Kokoelmien käyttöä rajoittavat tai määrittelevät ennen kaikkea lainsäädäntö (erityisesti tekijänoikeuslait), museon ja luovuttajan välisen luovutussopimuksen ehdot tai museon ja taiteilijan väliset sopimukset, teoksen säilyvyyteen liittyvät kysymykset sekä museon kokoelmapalveluiden resurssit

Kokoelmien käyttöä rajoittavat museon resurssit. Rajoitukset liittyvät esimerkiksi museon työ- ja aukioloaikoihin, henkilöresursseihin ja tilaresursseihin. Kokoelmien nykykäyttöä rajoittaa myös kokoelmien fyysisen elinkaaren maksimointi (pitkäaikaissäilytysvelvoite), sillä kokoelmien tulee säilyä myös tuleville sukupolville.

6.5. Lainaus- ja tallentamisperiaatteet sekä ehdot

Taidekokoelman teoksia, sijoituspaikasta riippumatta, lainataan sekä museon omiin että muiden museoiden järjestämiin näyttelyihin, jotta ne saavuttaisivat vakituista sijoituspaikkaansa laajemman yleisön ja edistäisivät paikkakuntalaisten yhteisöllisyyden kokemista ja taidekasvatuksen päämääriä.

Teoksia lainataan, mikäli olosuhteet ja turvallisuus vastaavat ammatillisesti hoidetun museon tasoa. Lainausehdoista, -ajasta, vakuutuksista, pakkauksesta ja kuljetuksesta sovitaan tapauskohtaisesti lainaajan kanssa. Lainattavista teoksista tehdään aina kirjallinen lainaussopimus, johon kirjataan lainausehdot. Lainauksesta ei saa muodostua kuluja museolle tai jos niitä muodostuu, tulee lainaajan korvata ne.

LIITTEET

Liite 1: Terminologia

ARVOLUOKITUS

Arvoluokitus tarkoittaa tässä kokoelmapoliittisessa ohjelmassa menetelmää, jonka avulla museo tietyillä kriteereillä tai tietyistä näkökulmista arvioi taideteosta, sen museoarvoa ja sopivuutta museon kokoelmaprofiiliin sekä luokittaa teoksen suhteessa sen tulevaan hoitoon, säilytykseen, käyttöön ja muuhun museokokoelmaan.

ASIASANOITUS

Asiasanoitus tarkoittaa tässä kokoelmapoliittisessa ohjelmassa taideteoksen kuvailua sääntöjen mukaisesti valituilla ja tietyssä muodossa esitetyillä asiasanoilla. Asiasanaston sanoja käytetään museoissa kokoelmien sisällönkuvailuun ja kokoelmiin liittyvän tiedon hakuun. Asiasanastolla tarkoitetaan tässä yleisesti käytettyjä kansallisia tai kansainvälisiä asiasanastoja, joita ovat mm. Yleinen suomalainen asiasanasto (YSA), Museoalan asiasanasto (MASA) ja Art and Architecture Thesaurus (AAT).

DEPONOINTI

Deponoinnilla eli tallennuksella tarkoitetaan tässä kokoelmapoliittisessa ohjelmassa taideteoksen tai taidekokoelman hallinnan siirtoa, eräänlaista pitkäaikaista lainaa museolle. Talletuksessa käyttöoikeus siirtyy taidemuseolle ja teoksesta tai taidekokoelmasta tulee osa Jyväskylän taidemuseon kokoelmia. Omistusoikeus ei siirry ja käyttöön saattaa liittyä rajoituksia. Taidemuseolla on vastuu vahinkotilanteissa. Hallinta-, käyttö- ja edelleen lainausoikeudesta, vakuutusvastuusta sekä laina-ajasta on kirjallinen sopimus.

DIARIOINTI

Diariointi eli kirjaaminen tai rekisteröinti on toimenpide, jolla taideteokselle annetaan paikka museon kokoelmissa. Diarioinnissa diarioon tai diariotietokantaan kirjataan esim. teoksen (inventointi)numero, tärkeimmät tunnistustiedot, tausta- ja hankintatiedot sekä tarvittavat viitteet muihin dokumentteihin.

DIGITOINTI

Digitoinnilla tarkoitetaan Analogisessa muodossa olevan aineiston (esim. paperille painetun dokumentin tai magneettinauhalle tallennetun elokuvan) muuntaminen digitaaliseen muotoon.

DOKUMENTOINTI

Keski-Suomen alueen museoiden kokoelmapoliittisessa ohjelmassa dokumentoinnilla tarkoitetaan taideteoksen, tiedon tai ilmiön tallentamista.

INVENTOINTI

Inventoinnilla tarkoitetaan tässä järjestelmällistä teosten ja teostietojen tarkistamista tai teosluetteloinnin paikkansapitävyyden varmistamista teostietokannasta. Inventoinnin yhteydessä voidaan tehdä myös esim. objektien tarkistusmittauksia tai kuntokartoituksia. Kun inventointi toteutetaan määräajoin, puhutaan määräaikaisinventoinnista.

JULKINEN TAIDE

Julkisella taiteella tarkoitetaan tässä kokoelmapoliittisessa ohjelmassa teoksia, jotka ovat avoimissa, julkisissa tiloissa. Julkinen tila voidaan ymmärtää julkisesti omistetuksi tilaksi erotuksena yksityisesti omistetusta. Julkiseen

tilaan on kaikilla kansalaisilla vapaa pääsy. Tällaisia tiloja ovat muun muassa puistot, aukiot, liikenneympyrät, kaupungin laitosten pihat, aulat ja liikuntatilat. Lisäksi julkiseksi taiteeksi voidaan laskea teokset, jotka ovat sijoitettuina puolijulkisiin tiloihin, kuten esimerkiksi odotushuoneisiin, kouluihin ja tiloihin, jotka ovat julkisesti hallinnoituja, mutta joihin pääsee sisään vain pääsymaksulla. Tällaisia tiloja ovat mm. konserttisalit sekä uimahallit ja muut liikuntatilat. Myös ympäristötaide on julkista taidetta. Ulkotiloissa olevaa julkista taidetta voi hallinnoida muukin tahokuon museo esimerkiksi kaupunkirakennepalvelut.

KARTUNTA

Kartunnalla tarkoitetaan uuden aineiston vastaanottamista taidemuseon kokoelmiin.

KIINTEISTÖTAIDE

Kiinteistötaiteella tarkoitetaan tässä kokoelmapoliittisessa ohjelmassa kaupungin harjoittamaa käytäntöä, jossa kaupungin julkisissa rakennus-, korjaus- ja kaavoitushankkeissa kiinteistöihin tehtävät taidehankinnat integroidaan osaksi hanketta jo suunnittelu- ja toteutusvaiheessa. Teoshankintojen rahoitusvastuu on hankkeen rakennuttajalla,museon edustaja on mukana taidetyöryhmässä asiantuntijana. Museolla voi olla taidekokoelmiin kuuluvan kiinteistötaiteen inventointi-, ylläpito-, huolto-, konservointi- ja kunnostusvastuu. Kiinteistötaideteos voi olla tilaan tai ympäristöön hankittu erillinen tilaan sopiva jo olemassaoleva taideteos (esim. maalaus) tai se voi olla juuri kyseiseen tilaan suunniteltu tilaustyönä tehty uusi teos, joka sulautuu olennaiseksi osaksi ympäristöään.

KOKOELMAKESKUS

Kokoelmakeskuksella tarkoitetaan tässä kokoelmapoliittisessa ohjelmassa useamman eri museoiden kokoelmien yhteistä säilytystilaa, jossa on otettu huomioon jokaisen kokoelman säilytykseen liittyvät erityistarpeet.

KOKOELMATEHTÄVÄ

Keski-Suomen alueen ammatillisesti hoidetuissa museoissa tehtävän kokoelmatyön toiminta-ajatus, joka vastaa kysymyksiin mitä, miten, kenelle ja miksi. Kokoelmatehtävä määritellään kokoelmapolitiikassa.

KONSERVOINTI

Konservoinnilla tarkoitetaan tässä kokoelmapoliittisessa ohjelmassa taideteoksen tai taidekokoelman ja siihen liittyvän tiedon säilyvyyden turvaamista.

Aktiivisella konservoinnilla pyritään pysäyttämään materiaalien tuhoutuminen tai vahvistamaan taideteoksen rakennetta. Toimenpiteet kohdistuvat suoraan teoksen materiaaleihin, minkä seurauksena teoksen ulkonäkö saattaa muuttua.

Ennaltaehkäisevällä konservoinnilla pyritään minimoimaan taideteoksen tuleva vaurioituminen tai tuhoutuminen. Toimenpiteet ovat epäsuoria, eivätkä ne muuta teoksen materiaaleja. Ennaltaehkäisevässä konservoinnissa paneudutaan kokoelmien säilytys-, näyttely- ja kuljetusolosuhteisiin sekä turvallisuuteen ja taideteosten asianmukaiseen käsittelyyn museotyön eri vaiheissa.

KUNTOKARTOITUS

Museon kokoelmiin kuuluvan teoksen tai kokoelman fyysisen kunnon selvittäminen ja dokumentointi.

LUETTELOINTI

Luetteloinnilla tarkoitetaan teoksen tietojen viemistä museon teostietokantaan, museon käyttämään tiedonhallintajärjestelmään. Teokselle annetaan inventointinumero ja sen rekisteröintiin ja dokumentaatioon sisällytetään teoksen täysi identifiointi (tekijätiedot, ajoitus, tekniikka, koko), teoksen kuvaus ja hakusanat, käyttäen asiasanoja, hankinta- ja provenienssitiedot sekä tiedot taideteoksen alkuperästä, kunnosta, käsittelystä ja nykyisestä olinpaikasta. Teos kuvataan ja tunnistekuva lisätään teostietokantaan.

MERKITYSANALYYSI

Museon kokoelmiin kuuluvan taideteokseen tai taidekokoelmaan kohdistuva jatkuva prosessi, jossa tutkitaan ja selvitetään kohteen arvoja ja merkityksiä mahdollisimman laaja-alaisesti ja monista näkökulmista. Merkitysanalyysi täydentyy tiedonkartunnan ja tutkimuksen kautta. Merkitysanalyysin perusteella tuotetaan kirjallinen yhteenveto taideteoksen tai taidekokoelman arvoista ja merkityksistä. Merkityslausuntoa hyödynnetään museo-objektia tai museokokoelmaa koskevissa museoprosesseissa ja päivitetään sitä koskevan merkitysanalyysin täydentyessä.

METATIETO

Metatieto on tiedon kontekstia, sisältöä ja rakennetta sekä niiden hallintaa ja käsittelyä koko elinkaaren ajan kuvaava tieto. Tätä tietoa voidaan käyttää mm. aineiston hakuun, paikallistamiseen ja tunnistamiseen. Metatieto on taideteoksen tai kokoelman kuvailutietoa ja kontekstitietoa.

NYKYDOKUMENTOINTI

Nykydokumentoinnilla tarkoitetaan tässä kokoelmapoliittisessa ohjelmassa nykytaiteeseen liittyvien nykyajan tai lähimenneisyyden ilmiöiden ja tietojen tallennusta museon kokoelmiin.

PITKÄAIKAISSÄILYTYS

Pitkäaikaissäilytys tarkoittaa taideteosten esim. mediataiteen tai niihin liittyvän tiedon säilyttämistä vähintään 10 vuotta tai pysyvästi.

PROVENIENSSI

Provenienssillä tarkoitetaan taideteoksen alkuperää, lähdettä ja/tai omistajuuden, käytön ja sijainnin historiaa sen tekoajasta nykyhetkeen. Provenienssin ensisijainen tarkoitus on vahvistaa esineen luomiseen, tuottamiseen tai löytämiseen liittyvä aika, paikka, ja jos tarkoituksenmukaista, siitä vastuussa oleva henkilö

SIJOITTAMINEN

Sijoituksella tarkoitetaan tässä kokoelmapoliittisessa ohjelmassa museon kokoelmiin kuuluvan teoksen sijoittamista toistaiseksi tai pitkäksi määräajaksi museon ulkopuolelle kaupungin tai kaupungin alueella olevan valtion laitokseen kuuluvaan toimipaikkaan.

SÄILYTYSTILA

Säilytystilalla tarkoitetaan tässä kokoelmapoliittisessa ohjelmassa tilaa, joka on sisäilmaltaan museoesineiden vaatimusten mukainen ja varustettu asiallisella ja teosten kuntoa mahdollisimman hyvin ylläpitävällä varasto- ja säilytystilakalustolla. Kehystämätön, paperipohjainen taide säilytetään asiaan kuuluvasti suojassa pölyltä, lialta ja kosteuden vaihteluilta, kehystetyt teokset on sijoitettu tukeville ja hyvin liukuville verkkoseinille, veistokset on sijoitettu turvallisesti ja mahdollisimman hyvin pölyltä suojaten.

TAIDEKOKOELMA

Museon taidekokoelmalla tarkoitetaan tässä kokoelmapoliittisessa ohjelmassa yhteen koottua ja järjestettyä joukkoa taideteoksia ja niihin liittyvää tietoa tai muuten dokumentoitua aineistoa, jonka säilytyksestä, hoidosta ja tutkimuksesta vastaa museo. Niitä ovat sekä museon omistamat kokoelmat että museolle talletetut kokoelmat. Museon hallinnoimiin taidekokoelmiin voi kuulua myös useita erillisiä kokoelmakokonaisuuksia, kuten esimerkiksi kaupungin omistamat kokoelmat, kiinteistötaide sekä lahjoituksina ja testamenttilahjoituksin kaupungin omistukseen saadut kokoelmat. Talletuskokoelmat ovat museon hallinnassa olevia kokoelmakokonaisuuksia, joiden omistaja on toinen osapuoli, esimerkiksi yhdistys, säätiö, yritys tai yksityishenkilö. Museo hallinnoi ja hoitaa kokoelmaa tallettajan kanssa tehdyn talletussopimuksen mukaisesti.

TAIDETEOS

Taideteoksella tarkoitetaan tässä kokoelmapoliittisessa ohjelmassa kulttuuriomaisuutta, joka voi olla yksittäinen objekti, aineeton, ohjelmallinen tai erillisistä osista koottu moniosainen kokonaisuus. Taideteoksia ovat kaikki historialliset ja nykytaiteen teokset: maalaukset, grafiikka, piirustukset, valokuvat, luonnoskirjat, veistokset, sekatekniikalla tehdyt teokset, koosteet, installaatiot, performanssit, media- ja koristetaide.Taideteos voi myös olla katoavaa taidetta, jolloin teoksella on rajattu elinkaari ja sen katsotaan tuhoutuvan tietyn ajan kuluttua. Tällaisia teoksia ovat mm. ympäristötaide, paikkasidonnaiset installaatiot sekä varsinkin performanssit.

TALLENNUSSUUNNITELMA

Tallennussuunnitelman avulla määritellään, mitä aineistoja museon kokoelmiin tallennetaan. Tallennussuunnitelman taustalla on taidemuseon tallennusalueen huolellinen ajallinen, maantieteellinen ja temaattinen määrittely sekä museoiden välinen tallennustyönjako.

TAKO, TALLENNUSTYÖNJAKO

Valtakunnallisen TAKO-työskentelyn keskeisenä tavoitteena on tallennustyönjako, joka auttaa ammatillisia museoita suuntaamaan kartuntaansa ja keskittämään resursseja ydintehtäväänsä.

TEOSLAINA

Teoslainalla tarkoitetaan tässä kokoelmapoliittisessa ohjelmassa museon kokoelmiin kuuluvan teoksen lainaamista lyhyeksi ajanjaksoksi ulkopuoliselle osapuolelle, joka ei ole kaupungin tai kunnan laitos, virasto tai muu kaupungin organisaatioon kuuluva taho. Teoksia lainataan vain museoille ja näyttelynjärjestäjille, joilla on museoammatillista henkilökuntaa tai vastaava asiantuntemus sekä asianmukaisesti valvotut ja olosuhteiltaan kontrolloidut tilat. Lainauksesta tehdään erillinen kirjallinen sopimus.

Liite 2. Lainsäädäntö kokoelmatehtävän määritteenä

Alueen museoiden taideteoksiin liittyvää kokoelmatehtävää ohjaavat kunkin kaupungin kulttuuri- ja nuorisotoimen ja museopalveluiden johtosäännöt ja strategiat, jotka löytyvät jokaisen kunnan omilta verkkosivuilta.

Alueen museot noudattavat toiminnassaan museolakia, jonka mukaan museotoiminnan tavoitteena on ylläpitää ja vahvistaa väestön ymmärrystä kulttuuristaan, historiastaan ja ympäristöstään. Lain mukaan museoiden tulee edistää kulttuuriperintöä koskevan tiedon saatavuutta tallentamalla ja säilyttämällä aineellista ja visuaalista kulttuuriperintöä tuleville sukupolville, harjoittamalla siihen liittyvää tutkimusta, opetusta ja tiedonvälitystä sekä näyttely- ja julkaisutoimintaa.

Alueen museot noudattavat toiminnassaan Suomen lakia, asetuksia ja hallituksen ratifioimia kansainvälisiä sopimuksia, jotka koskevat kulttuuriomaisuutta, luonnon- ja ympäristönsuojelua sekä niitä voimassa olevia lakeja ja asetuksia, jotka museotoiminnasta ja tekijänoikeuksista on Suomessa säädetty. Museotyössä noudatetaan ammattietiikan pohjana Kansainvälisen museoneuvoston ICOM: in ammattieettisiä sääntöjä.

Liite 3. Keskisuomalaisten museoiden taidekokoelmat

Jyväskylän taidemuseo

Eeva-Liisa Niittysen kokoelma, 13 teosta

Huugo ja Vilma Oksasen kokoelma, 40 teosta

Jyväskylän kaupungin taidekokoelma, jatkuvasti karttuva kokoelma, 7 185 teosta vuonna 2017

Jyväskylän maalaiskunnan taidekokoelma, 500 teosta

Kalle Heinosen kokoelma, 14 teosta

Sihtolan Jyväskylä –kokoelma, 265 teosta

Kulttuurirahaston Keski-Suomen rahaston kokoelma, 115 teosta

Taito Mörkin kokoelma, 100 teosta

Urho ja Anneli Lehtisen kokoelma, 428 teosta

Jyväskylän taidemuseolle deponoidut kokoelmat

Alfred Kordelinin säätiön taidekokoelma, 13 teosta

Erkki Santasen kokoelma, 63 teosta

Oiva Syyrakin kokoelma, 25 teosta

Suomen Säästöpankin kokoelma, 54 teosta

Suomen Taidegraafikot ry: kokoelma, jatkuvasti karttuva kokoelma, 5015 teosta vuonna 2017

Suomen Taiteilijaseuran kokoelma, 3 teosta

Terhi Tapperin kokoelma, 2 teosta

Jyväskylän yliopiston taidekokoelmat

Jyväskylän seminaari (SEM)

Jyväskylän kasvatusopillinen korkeakoulu (JKK)

Jyväskylän yliopisto (JY)

Tissarin taidekokoelma, Jorma ja Anna-Liisa Tissarin vuosina 1984–1999 lahjoittama suomalaisen 1900-luvun taiteen kokoelma

Helsingin yliopiston voimistelulaitokselle kuuluneet muotokuvat (HYV)

1970-luvulla saatu voimistelulaitoksen lehtoreiden ja suomalaisen liikunta-kasvatuksen merkkihenkilöiden muotokuvakokoelma

Jyväskylän yliopistolle on deponoitu taidetta seuraavista kokoelmista:

Valtion taidekokoelma (Valtio)

Eero ja Erkki Fredriksonin säätiön taidekokoelma (FRE)

Alvar Aalto -museon kokoelma (AA)

Suomen Kulttuurirahaston Keski-Suomen rahaston kokoelma (SKR)

Suomen Urheilumuseo (UM)

Keski-Suomen museo

Alvar Cawénin kokoelma

Lydia Metsämaan kokoelma

Merita Pankin kokoelma

Osuuskunta Tradekan kokoelma

Hellevi ja Voitto Toivaisen kokoelma

Eeva Vuorion kokoelma

Outi Heiskasen julistekokoelma

Kirsi ja Kalervo Salosen kokoelma

Pirkko Kääriäisen kokoelma

Keski-Suomen museo kokoelmat

Urho Lehtisen kirkkomaalausluonnoskokoelma

Feliks Ojasen piirroskokoelma

Vappu Heiskan kokoelma (Heiskan taiteilijakoti)

Edwin ja Matti Hämäläisen kokoelma

Aarne Laitakarin mitalikokoelma

Suomen Mitalitaiteen Killan kokoelma

Kari Sakselan mitalikokoelma

Carl-Christian Rosenbröijerin mitalikokoelma

Jyväskylän kaupungin mitalikokoelma

Jaakko Lovénin mitalikokoelma

Kauko Sipposen mitalikokoelma

Mauno Jokipiin mitalikokoelma

Alva Aalto museon mitalikokoelma

Suomen Numismaatikkoliiton mitalikokoelma

Stipendirahasto Numismaattisen tutkimustyön hyväksi ry:n mitalikokoelma
Keski-Suomen museon mitalikokoelma

Keuruun museo

Keuruun kaupungin taidekokoelma, 1150 teosta

Keuruun taidemuseon kokoelma, 657 teosta

Saarijärven museo

Saarijärven kaupungin taidekokoelma, 970 teosta

Saarijärven Mannilan Taidesäätiön taidekokoelma, 647 teosta

Beda, Katri ja Aune Heralan Säätiön taidekokoelma, 569 teosta

Äänekosken taidemuseo

Suolahden kaupungin taidekokoelma, 137 teosta

Toivo Parantaisen taidemuseosäätiön kokoelma, 758 teosta

Äänekosken kaupungin taidekokoelma, 320 teosta

Äänekosken taidemuseon kokoelma, 113 teosta

Liite 4. Museokohtaiset kuvaukset museoiden kokoelmatyöresursseista

Jyväskylän taidemuseo toimii Keski-Suomen aluetaidemuseona. Taidekokoelmien, asiakirja-, lehtileike- ja valokuva-arkiston sekä kirjaston hoidosta vastaa kokoelma-amanuenssi. Museon hallinnoimien taidekokoelmien hankinnoista päättävät museonjohtajasta, museon toiminnallisesta esimiehestä, intendentistä ja kokoelma-amanuenssista koostuva työryhmä. Kokoelma-amanuenssi toimii kokoelmanäyttelyiden kuraattorina. Kokoelmatyöhön osallistuvat myös museomestari, hankekohtaisesti määräaikaiset projektityöntekijät ja korkeakouluharjoittelijat sekä tilapäinen valokuvaaja ja freelancer-konservoija.

Jyväskylän yliopiston tiedemuseossa taidekokoelmien hallinnasta vastaavat intendentti ja museoamanuenssi. Yliopiston taidekokoelmien teosvalinnat tekee ryhmä, johon kuuluu tiedemuseon, taidehistorian oppiaineen ja kulttuuritoimikunnan edustajia. Ryhmän kokoonpanoa ei ole määritelty tarkasti, vaan tilanteesta riippuen eri henkilöt tekevät valinnat.

Keski-Suomen museo toimii Keski-Suomen alueen maakuntamuseona ja Jyväskylän kaupunginmuseona. Museotoimenjohtaja päättää kokoelmahankinnoista käyttötalouden puitteissa.

Virkasuhteinen intendentti toimii Keski-Suomen museon kokoelmapäällikkönä ja vastaa kokoelmien ja erilliskohteiden hallinnasta, tallennustyön kehittämisestä ja tallennusvastuualueiden määrittelyistä, kokoelmiin liittyvien sopimusten ajantasaisuudesta sekä johtaa kokoelmatiimin toimintaa. Keski-Suomen museon kokoelmatiimiin kuuluu intendentin lisäksi esine- ja taidekokoelmista vastaava amanuenssi ja kuva- ja tutkimusarkistosta vastaava amanuenssi sekä kaksi amanuenssia, jotka vastaavat kokoelmien luetteloinnista ja laitosmuseoyhteistyöstä. Kokoelmatiimin työhön osallistuvat myös kovien aineiden konservaattori ja valokuvaaja. Kokoelmatiimi suunnittelee ja toteuttaa yhdessä kokoelmien hankintaan, tallennukseen, luettelointiin, säilytykseen, konservointiin ja kokoelmapalveluihin liittyviä tehtäviä. Kokoelmatiimi osallistuu osaltaan myös Keski-Suomen museon näyttelyiden suunnitteluun ja toteutukseen sekä erilliskohteiden hoitoon ja ylläpitoon.

Keuruun museossa kokoelmien hallinnasta ja hoidosta vastaavat amanuenssi ja museonjohtaja. Kokoelmatyöhön osallistuvat myös hankekohtaisesti määräaikaiset projektityöntekijät ja korkeakouluharjoittelijat sekä freelancer-konservoija.

Saarijärven museossa kokoelmien hallinnasta vastaavat museon amanuenssi ja museonjohtaja. Käytännön kokoelmatyöhön osallistuu myös museon muu vakituinen henkilöstö sekä museon tilapäinen henkilöstö.

Äänekosken taidemuseon taidekokoelmien hallinnasta vastaa museoamanuenssi. Taidekokoelmien lisäksi museoamanuenssi vastaa myös asiakirja- ja lehtileikearkistosta sekä käsikirjastosta.

Liite 5. Museokohtaiset säilytystilat olosuhteineen

Jyväskylän taidemuseolla on säilytystilaa näyttelytilojen yhteydessä (117,5 m^2) sekä Jyväskylän museopalveluiden yhteisessä kokoelma- ja konservointikeskuksessa (160,5 m^2). Säilytystiloissa on kiskoripustuksella kattoon kiinnitettyjä liikuteltavia teräsrakenteisia verkkoseiniä, metallisia säilytyshyllyjä ja liukuvaunuhyllyjä. Myös *Keski-Suomen museon* taidekokoelmat on sijoitettu Jyväskylän museopalveluiden yhteiseen kokoelmakeskukseen.

Jyväskylän yliopiston taidekokoelmat on pyritty sijoittamaan esille yliopiston rakennuksiin. Kokoelman sijoittamattomia teoksia säilytetään Jyväskylän yliopiston tiedemuseon kokoelmakeskuksessa. Säilytystiloissa on liikuteltavia teräsrakenteisia verkkoseiniä, metallisia kiinteitä hyllyjä, liukuvaunuhyllyjä sekä vetolaatikostoja. Tiloissa on koneellinen ilmastointi, ja lämpötila- ja kosteusarvoja valvotaan.

Keuruun museo sijaitsee vuonna 1999–2000 remontoidussa entisessä pappilan navetassa. Tiloihin on rakennettu näyttelytilan lisäksi museaaliset vaatimukset täyttävä säilytystila (122 m2). Tilassa on kiskoripustuksella kiinnitettyjä liikuteltavia teräsrakenteisia verkkoseiniä ja metallisia säilytyshyl-

lyjä sekä vetolaatikostoja grafiikalle. Tilassa on koneellinen ilmastointi, jonka lämpötila- ja kosteusarvoja valvotaan erillisin mittauksin.

Saarijärven museon nykyisessä päärakennuksessa on säilytystila (30 m2) Saarijärven kaupungin ja säätiöiden kokoelmille. Museotalon vuoden 2018 laajennuksessa rakennetaan uutta taidevarastotilaa (40 m2) sekä uusi tila taiteen perusnäyttelylle. Säilytystiloissa on kiskoripustuksella kiinnitettyjä liikuteltavia teräsrakenteisia verkkoseiniä ja metallisia säilytyshyllyjä sekä vetolaatikostoja grafiikalle. Säilytystilassa on koneellinen ilmastointi ja sen kosteusarvoja seurataan automaattisesti. Kaupungintalossa on toinen, metallisin hyllyin varustettu, säilytystila (17,5 m2), jossa on patterilämmitys. Tilassa ei ole kosteutusta eikä automaattista kosteusarvojen mittausta, joten säilytystilan kosteutta valvotaan erillisin mittauksin.

Äänekosken taidemuseon teosten säilytystila sijaitsee pääosin kaupungintalon väestösuojassa. Pieni osa teoksista on varastoituna myös taidemuseon kellarikerroksen lukitussa varastohuoneessa sekä näyttelykerroksen ns. punaisessa huoneessa. Taidemuseon käytössä olevat näyttely- ja säilytystilat eivät vastaa ilman suhteellisen kosteuden osalta museostandardien mukaisia olosuhteita, vaan tiloissa sallitaan vuodenaikojen mukanaan tuomat hitaat ja vähäiset vaihtelut. Tilojen lämpötilaa pyritään kuitenkin pitämään vakiona, +20 astetta, johon sallitaan +/- 2 asteen vaihtelua. Teosturvallisuuden lisääminen sekä palo- ja pelastussuunnitelman laatiminen ovat yksi taidemuseon lähitulevaisuuden tavoite. Taidemuseon kellarikerroksessa sekä toisessa kerroksessa sijaitsevat työskentely-, arkisto- ja toimistotilat. Taidemuseolle on siirretty (2015) myös Äänekosken kaupunginmuseon arkisto- ja valokuvakokoelmat.